

Çocuk Hakları Komitesi'nin Raporlama Döngüsü

STK'LAR VE UİHK'LAR İÇİN BİR REHBER

Child Rights Connect Hakkında

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin hazırlanmasına katkı sağlamak amacıyla 1983 yılında kurulan ve önceki adı ÇHS STK Grubu olan Child Rights Connect, uluslararası insan hakları mekanizmaları ve süreçleri ile çocukların günlük gerçekleri arasında bağ kurmak için faaliyet göstermektedir.

Child Rights Connect, tüm çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan haklarından tam olarak yararlanmalarını sağlamayı taahhüt eden ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde 80 kuruluştan oluşan bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir ağıdır. Merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan Child Rights Connect, STK'ların işbirliği ve eylemi için benzersiz bir koordinasyon platformudur.

Sivil toplum, Devlet ve BM aktörleriyle yakın işbirliği içinde çalışan Child Rights Connect, İletişim Usulüne ilişkin İhtiyari Protokol'ün hazırlanması da dahil olmak üzere uluslararası düzeyde temel çocuk haklarının geliştirilmesinde merkezi bir rol oynamıştır. Ayrıca Çocuk Hakları Komitesi'nin çalışmaları konusunda önde gelen bir uzman olarak kabul edilmektedir.

Child Rights Connect, Birleşmiş Milletler ECOSOC (Ekonomik ve Sosyal Konsey) özel danışmanlık statüsüne sahiptir.

Child Rights Connect 1

rue de Varembé 1202

Geneva Switzerland

T: +41 (0)22 740 47 30

F: +41 (0)22 740 46 83

E : secretariat@childrightsconnect.org

W : www.childrightsconnect.org

Çocuk Hakları Komitesi'nin Raporlama Döngüsü

**STK'LAR VE UİHK'LAR İÇİN
BİR REHBER**

child rights connect

Bu yayının kopyaları ve daha fazla bilgi için:

Child Rights Connect 1

Rue de Varembe 1202

Geneva Switzerland

T: +41 (0)22 740 47 30

F : +41 (0)22 740 46 83

E : secretariat@childrightsconnect.org

W : www.childrightsconnect.org

Yazarlar: Laura Theytaz Bergman, Roisin Fegan ve Lisa Myers

Tasarım ve düzenleme: minimum graphics

Kapak illüstrasyonu: Adrienne Barman

Çeviri

Fransızca: Lena Senghor

İspanyolca: Hernán Tell

İçindekiler

Teşekkür	v
Kısaltmalar	vi
Bilgi Notu	vii
Önsöz	viii
Giriş	1
Komite'ye neden raporlama yapılır?	1
Çocuk Hakları Sözleşmesi	1
Çocukların Silahlı Çatışmalarda Yer Almalarına İlişkin İhtiyari Protokol ve Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol	2
İletişim Usulüne İlişkin ÇHS İhtiyari Protokolü	2
Çocuk Hakları Komitesi	3
Komite Sekreteryası	3
ÇHS raporlama süreci	4
Adım 1: Taraf Devlet raporunun sunulması	5
1.1 Ortak Temel Belge	6
1.2 Antlaşmaya özel rapor	6
1.2.1 Entegre ÇHS ve İP raporları	6
1.3 Taraf Devlet raporunun yazılması ve sunulması	7
Adım 2: Alternatif raporun hazırlanması ve sunulması	8
Raporun isimlendirilmesi	8
2.1 Komite'ye raporlama	8
2.2 Ortak alternatif raporlar	9
Neden koalisyon olarak raporlama yapılır?	9
2.3 Alternatif raporların yapısı ve içeriği	9
2.3.1 Giriş	9
2.3.2 İçerik analizi	9
2.3.3 Raporun yapısı	11
2.3.4 Sonuç ve tavsiyeler	12
Bilgi kaynakları	13
2.3.5 Komite'nin sağladığı diğer kaynaklar	14
2.4 Alternatif raporlar için uygulama bilgileri	14
2.4.1 Format	14
2.4.2 Dil	14
2.4.3 Zamanlama	15
2.4.4 Alternatif raporun arzı	15
2.4.5 Gizli ve halka açık raporlar	16

2.5	UNICEF ve BM kuruluşlarının hazırladığı raporlar	16
2.5.1	Raporlama sürecinde UNICEF'in rolü	16
2.6	Çocuk katılımı	17
Adım 3: Ön oturum çalışma grubu		19
3.1	STK'lar, UIHK'lar ve çocukların ön oturuma katılımı	19
3.1.1	Ön oturuma kimler katılabilir?	20
3.1.2	Temsilcilerin seçimi	20
3.1.3	Çocuklar nasıl katılabilir?	20
3.2	Ön oturumun formatı	21
3.2.1	Hazırlık Toplantıları	22
3.2.2	Açılış beyanları	22
3.2.3	Soru & cevap	23
	Ön oturum hazırlığı ve formatına ilişkin özet	24
Adım 4: Konu Listesi		26
Adım 5: Devletlerin Yazılı Yanıtların Sunulması		28
	Ön oturum ve genel kurul arasındaki zaman dilimi	29
Adım 6: Genel Oturum		30
6.1	Genel prosedürler	30
6.1.1	STK'lar ve UIHK'lar genel kurul toplantısına katılmalı mıdır?	31
6.1.2	Web yayını	31
Adım 7: Sonuç Gözlemleri		32
7.1	Sonuç Gözlemlerinin Yapısı	32
Adım 8: Sonuç Gözlemlerinin Takibi		34
8.1	Veri toplama	34
8.2	Hükümet ile çalışma	35
8.3	Komite Üyelerinin ziyaretleri	35
8.4	Araçlar ve rehberler	35
8.4.1	Vaka çalışmaları	36
Sonuç		37
Kaynakça		38
	BM Belgeleri	38
	ÇHS Raporlama Sürecine İlişkin Rehberler ve Araçlar	39
	Çocuk Katılımına İlişkin Rehberler ve Araçlar	39

Teşekkür

Child Rights Connect, bu yayın üzerine doğrudan çalışanlara ek olarak rehberin içeriğine yönelik geribildirim ve değerli içgörüler sunanlara da teşekkür eder. Bu kişi ve kurumlar bilgilerin net, kısa ve öz olmasına yardımcı olmuş; başta ulusal olanlar olmak üzere sivil toplum aktörlerinin BM Çocuk Hakları Komitesi ile etkileşimini en üst düzeye çıkarma amacına hizmet etmişlerdir.

Child Rights Connect, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nden Audrey Rinaldi ve Anastasia Panayotidis'e, UNICEF'ten Nicolette Moodie'ye ve Namibya'daki Hukuki Yardım Merkezi'nden Rachel Coomer'a teşekkürlerini sunar.

Child Rights Connect, ayrıca, bu rehberin yayınlanmasını mümkün kılan aşağıdaki bağışçılara da teşekkür eder:

 OAK
FOUNDATION

 Sida

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Not: Bu yayında yer alan bilgiler Child Rights Connect tarafından üretilmiştir ve bağışçıların görüşlerini yansıtmayabilir.

Kısaltmalar

BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
ÇHS İP3	İletişim Usulüne ilişkin Çocuk Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü
ÇHS/Sözleşme	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇHS STK Grubu	Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu (Child Rights Connect'in eski adı)
İH Komisyonu	İnsan Hakları Komisyonu
İH Konseyi	Human Rights Council
OHCHR	İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi
İP	İhtiyari Protokol
Komite	Çocuk Hakları Komitesi
Md.	Madde
OPAC	Çocukların Silahlı Çatışmalarda Yer Almalarına ilişkin Çocuk Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü
OPSC	Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisine ilişkin Çocuk Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü
Ön oturum	Oturum öncesi çalışma grubu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

Bilgi Notu

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) neredeyse evrensel ölçekte onaylanması, çocukların durumunun dünya çapında iyileştirilmesi için temeller sağlamaktadır. Ancak yine de milyonlarca çocuk haklarını talep edememekte ve bu haklardan faydalanamamaktadır. Daha da kötüsü, birçok çocuk her gün hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır.

ÇHS raporlaması ve uygulaması konusunda yasal yükümlülük Devletlerin üzerinde olsa da tüm çocuklar için istediğimiz değişimi başarmak, Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar), Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları (UİHK'lar) dahil toplumun tamamının ve çocukların katılımını gerektirir. Bunu gerçekleştirebilmenin bir yolu, bu aktörlerin Çocuk Hakları Komitesi'ne (Komite) raporlama yapmalarıdır. Bu süreçte, Devletler incelemeye tabi tutulurken, ulusal düzeyde çocukların karşı karşıya olduğu duruma ve Devletin çocuk haklarını koruma yükümlülüklerini yerine getirmek için alması gereken önlemlere dair bakış açılarını sunarlar. Ancak, BM insan hakları sistemi birçok ulusal sivil toplum aktörü için erişilemez görünebilir. Child Rights Connect (eski adıyla Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu) de bu noktada devreye girer.

ÇHS'nin hazırlanmasına önemli katkısını takiben Child Rights Connect¹, kurulduğundan bu yana Komite ile yakın bir şekilde çalışmakta ve 1993 yılında ilk Taraf Devlet raporu incelenmesinden itibaren STK'ların Komite'ye raporlama yapmasına destek olmaktadır. Komite'nin çalışmalarına ilişkin benzersiz bakış açımız ve STK'ların sürece etkin katılımını desteklemedeki uzun süreli deneyimimiz sayesinde ÇHS raporlaması sürecinde önemli uzmanlar haline geldik. Komite, çalışmalarımızı kabul ederek 5 sayılı Genel Yorumunda, diğer aktörler tarafından yapılan bağımsız izlemenin önemini yanı sıra Child Rights Connect'in "raporlama sürecinde ve Komite'nin çalışmalarının farklı yönleri üzerinde çok olumlu, güçlü ve destekleyici etkisini" vurgulamıştır.

Tüm bağımsız ulusal aktörler ve Komite arasında bağlantı kurarak, BM'nin bu sürecini dünyanın her yerindeki kuruluşlar için erişilebilir hale getirdik. Geleneksel olarak odak noktamız STK'ları, özellikle çocuk hakları koalisyonlarını desteklemek olsa da desteğimizi STK'lar ve BM kuruluşları gibi raporlama sürecinde yer alabilecek UİHK'ları², çocuk Ombudsmanları veya Komiserleri ile çocukları kapsayacak şekilde genişlettik.

Teknik yardım, eğitim, lojistik ve mali yardım sağlamanın yanı sıra bu rehber gibi pratik araçlar da geliştirdik. Bu sayede STK'lar, UİHK'lar ve çocuklar, raporlama sürecine daha kolay ve etkin bir şekilde katkı sunabilir ve ülkelerindeki çocuk haklarının durumunu iyileştirmek için Komite'nin tavsiyelerini kullanabilirler.

Raporlama Rehberimiz dördüncü baskısıyla STK'lara ve UİHK'lara, Komite ile etkin bir etkileşim kurmaları konusunda yardımcı olmaya yönelik en başarılı araçlarımızdan biri olmaya devam ediyor. *Raporlama Rehberi*, önceki baskılarda olduğu gibi raporlama döngüsünün tüm aşamalarını açıklamakta ve Komite ile nasıl etkileşimde bulunulacağı ve Komite'nin tavsiyelerinin nasıl takip edileceği konusunda pratik tavsiyeler sunmaktadır. Bu yeni baskı, Komite'nin gelişme halinde olan çalışma yöntemlerini yansıtacak ve alternatif raporlar hazırlayan ve tavsiyeleri takip eden STK'lar ve UİHK'lar tarafından tespit edilen ve olumlu sonuçlara sahip olduğu kanıtlanan iyi uygulamaları dikkate alacak şekilde güncellenmiştir.

¹ Child Rights Connect, 1983'te 20 STK tarafından kurulduğunda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni hazırlayan Ad Hoc (amaca özel) Grup olarak nitelendirilmiştir.

² Child Rights Connect, Çocuk Hakları Komitesi'nin Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının Rolüne Dair 2 sayılı Genel Yorumunda belirtildiği üzere Bağımsız UİHK'ları desteklemektedir.

Önsöz

Çocuk Hakları Komitesi (Komite); Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasının izlenmesi için sivil toplum kuruluşları (STK'lar), Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları (UİHK'lar) ve çocuklar tarafından yapılan çalışmalara bağlıdır. Komite'nin Taraf Devletler ile doğru meseleleri gündeme taşıyabilmesi için çocukların karşılaştığı durumlar hakkında farklı kaynaklardan bilgi edinmeye ihtiyacı vardır. UNICEF ve diğer BM organları ile birlikte STK'lar, UİHK'lar ve çocuklar bu açıdan çok önemlidir.

Endişelerimizi ve tavsiyelerimizi dayandırdığımız raporlar güvenilir olmak zorundadır. Child Rights Connect, alınan bilgilerin kalitesinin artırılmasına ve alternatif raporların Komite için iyi yapılandırılmış ve işlevsel hale getirilmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu rehberde sunulan tavsiyeler, Komite ile uzun süredir devam eden ilişkiye dayanmaktadır.

Komite'nin Sonuç Gözlemlerini takip etmek için belirli prosedürleri yoktur. Bu nedenle, ülke içindeki kişilerin ve kuruluşların, hükümeti ve Komite'nin tavsiyelerini uygulamaya yönelik eylemlerini gözlemlemesine ihtiyaç vardır. Pek çok ülkede sürecin bu kısmında STK'ların, UİHK'ların ve çocukların faaliyetleri çok kıymetlidir.

Tüm dünyada çocuk haklarının uygulanmasını daha iyi hale getirmek için önemli çalışmalarınıza devam etmenizi destekliyoruz.

Kirsten Sandberg

Başkan

BM Çocuk Hakları Komitesi

Giriş

Devletlerin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (ÇHS veya Sözleşme) ve ilk iki İhtiyari Protokolü (İP'ler) uygulamada kaydettiği ilerlemeyi izleme sürecinin bir parçası olarak Çocuk Hakları Komitesi (Komite), antlaşmaya taraf olan her Devleti periyodik olarak inceler.

Komite, ancak çeşitli kaynaklardan güvenilir ve uygun bilgiler sunulduğu takdirde ÇHS ve İP'lerde tanımlanan hakları tam olarak garanti altına almak için Devletlere somut ve etkili tavsiyelerde bulunabilir. Komite, Devletlerin ÇHS'yi tam olarak uygulamasına yönelik ilerlemesini incelemesinin bir parçası olarak 45(a) maddesi uyarınca BM kuruluşları (örneğin UNICEF), STK'lar ve Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları (UİHK'lar)³ gibi diğer yetkili organların ve çocukların sunduğu raporları inceler.

Komite'nin, Devletin ortaya koyduğu girişimlerin hak sahipleri olan çocuklar üzerindeki etkisini anlamak için STK'ların, UİHK'ların ve çocukların bakış açısını bilmesi asli önemdedir. Bu ulusal aktörler, Devletin ÇHS kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için uyguladığı tedbirlerinin etkisini izleme ve bunların etkili olup olmadığını değerlendirme hususunda en iyi konumdadır. Uygulamada boşluklar oluştuğunda, bir Devletin ÇHS ve İP'ler kapsamındaki yükümlülüklerine uymasına yardımcı olmak için somut tavsiyeler önerebilirler.

Ulusal düzeyde, alternatif bir rapor hazırlanması, halkın hükümet politikalarını denetlemesini teşvik eder ve kolaylaştırır. Ayrıca STK'lara ve UİHK'lara ulusal gündemi etkileyebilecekleri yollar sunar. Çocukların durumuna dair bir tartışma başlatır ve Devletin ÇHS'ye uyum sağlama çabaları hakkında hükümetin tüm düzeyleriyle ciddi bir diyalog kurma fırsatı yaratabilir. Raporlama ayrıca, çocuklarla ilgili meselelerin gündeme getirilerek değerlendirilebileceği meşru bir dış kaynak sunarak süreçte yer alanları da güçlendirebilir.

Komite'ye neden raporlama yapılır?

Komiteye raporlama yapmak, bir Devlette çocuk haklarının iyileştirilmesi için sürekli izleme ve savunuculuk faaliyetleri yürüten STK'lar ve UİHK'ların daha geniş kapsamlı stratejilerine entegre edilebilir. Komitenin raporlama sürecine etkin katılım; savunuculuk mesajlarını güçlendirmek ve ulusal düzeyde çocuk haklarının ilerlemesi için değişim yaratmak amacıyla uluslararası insan hakları sisteminin gücünden yararlanma hususunda önemli bir fırsat sunar. Bu iş zaman ve kaynak gerektirir. STK'lar ve UİHK'ların bu faaliyetleri, erişebilecekleri kaynakları kullanarak mevcut savunuculuk çalışmalarına nasıl dahil edeceklerini düşünmeleri önemlidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi

ÇHS, 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oybirliğiyle kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir. Çocuklara ilişkin evrensel ilkeleri ve normları tanımlayan hakları belirleyen 54 maddeden oluşan kapsamlı bir belgedir. Bu maddeler, çocukların durumları ve hassasiyetleri nedeniyle özel yardım ve koruma ihtiyaçlarını da dikkate alır. ÇHS'yi onaylayan bir Devlet, yetki alanındaki tüm çocuklar için bu hakları korumak, bunlara saygı duymak ve bunları yerine getirmek için yasal yükümlülükler üstlenir. ÇHS medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları içeren ilk uluslararası insan hakları antlaşması olmasının yanında en geniş çaplı onaylanmış uluslararası insan hakları sözleşmesidir.

³ Bu yayının amacına yönelik olarak Child Rights Connect, Çocuk Hakları Komitesi'nin Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının Rolü Hakkındaki 2 sayılı Genel Yorumunda belirtilen bağlamı kullanmaktadır.

Çocukların Silahlı Çatışmalarda Yer Almalarına İlişkin İhtiyari Protokol ve Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol

Çocukların Silahlı Çatışmalarda Yer Almalarına İlişkin İhtiyari Protokol (OPAC) ve Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol (OPSC), ÇHS'den bağımsız olarak onaylanması gereken ayrı yasal belgelerdir ve yalnızca bunları onaylayan Devletler için bağlayıcıdır. Her iki İhtiyari Protokol de ÇHS'yi yalnızca imzalayıp onaylamamış bir Devletin, bir İP'ye Taraf Devlet olmasının mümkün olduğuna dair hüküm içerir.

25 Mayıs 2000'de BM Genel Kurulu OPAC ve OPSC'yi kabul etmiş ve bu ihtiyari protokoller sırasıyla 12 Şubat ve 18 Ocak 2002'de yürürlüğe girmiştir. Her biri, ÇHS'de çocuklara sağlanan korumayı güçlendiren asli hükümler içerir. Bu çocuklar arasında silahlı çatışmalarda yer alanlar ile satışı, fuhuş ve/veya pornografi riski altında olanlar da vardır.

Yapıları benzer olsa da iki İP özünde farklılaşır. Bu nedenle, uygulanmalarını izlemek için gereken bilgiler de farklılık gösterir. Bir STK koalisyonunun parçasıysanız, koalisyonunuzun savunuculuk ve izleme çalışmalarının bu temaları da kapsamı için OPAC ve OPSC ile ilgili konularda çalışan STK'lara ulaşmayı düşünün. OPAC ve OPSC'nin uygulanmasının nasıl izleneceği ve her biri için nasıl alternatif rapor hazırlanacağı hakkında ayrıntılı bilgi için *OPSC ve OPAC raporlaması: Sivil toplum kuruluşları için bir rehber* başlıklı rehberimize başvurabilirsiniz.⁴

İletişim Usulüne İlişkin ÇHS İhtiyari Protokolü

19 Aralık 2011'de BM Genel Kurulu tarafından onaylanan bu uluslararası antlaşma, Devletlerin çocuk hakları ihlallerine itiraz etmek için iki yeni yol sunar. Protokol:

1. İletişim usulü oluşturur - Çocuklar veya temsilcileri, haklarının ihlalleri hakkında, şayet ulusal mahkemelerde çözüme kavuşturulmamışsa, Komite'ye şikâyetle bulunabilir.
2. Çocuk haklarının ağır veya sistematik ihlalleri için herkese açık bir sorgulama usulü oluşturur.

Devletlerin çocuk hakları ihlallerini ulusal adalet sistemlerinde ele almaları istenirken, bu sistemler her zaman yeterli çözümler veya çareler sağlamaz. ÇHS, OPAC ve OPSC'de tanımlanan haklar ulusal düzeyde yeterince korunmadığında, ihlalleri ele alacak uluslararası düzeyde bir sistemin olması kritik önemdedir. İletişim Usulüne ilişkin bu İP ile çocuklar şunları yapabilir:

- Bireysel vakalarını Komite'nin değerlendirmesine sunabilir;
- Devletlere, yapılan ihlaller hakkında somut tavsiyelerde bulunacak, belli haklarına uyarlanmış bir iletişim mekanizmasına erişebilirler;
- Maruz kaldıkları ihlallerin uluslararası çapta bilinmesini sağlayabilirler.

Bu İP'nin ülkenizde geçerli olup olmadığı, çocuk haklarının ağır veya sistematik ihlalleri hakkında nasıl şikâyetle bulunulacağı ya da bilgi gönderileceği konusunda ayrıntılı bilgi için *ÇHS İP'yi Onaylayın – İletişim Usulüne İlişkin ÇHS İP Uluslararası Koalisyonu* (Ratify OP3 CRC – International Coalition for the OPCRC on a Communications Procedure) internet sitesini ziyaret edin ya da Koalisyon ile iletişime geçin.⁵

⁴ Basılı kopya edinmek için Child Rights Connect ile iletişime geçebilir ya da elektronik versiyonu indirmek için internet sitemizi ziyaret edebilirsiniz: http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/Guide_OP_EN_web.pdf. Bu rehber aynı zamanda ÜİHK'lar tarafından da iki İhtiyari Protokole dair raporlama yapmak amacıyla kullanılabilir. Rehber, OPAC ve OPSC raporlaması yapmak isteyen ÜİHK'lar için uygundur.

⁵ Uluslararası Koalisyon'a e-posta yoluyla (info@ratifyop3crc.org) ya da internet sitesi üzerinden (www.ratifyop3crc.org) ulaşabilirsiniz.

Çocuk Hakları Komitesi

Komite, ÇHS'ye Taraf Devletler tarafından seçilen 18 bağımsız uzmandan oluşur. Komite üyeleri, dört yıllık dönemlerde kişisel yetkileri kapsamında hizmet ederler ve yeniden seçilebilirler. ÇHS, Komite üyelerinin "yüksek ahlaki değerlere ve bu Sözleşme kapsamına giren alanda tanınan yetkinliğe sahip olmalarını" gerektirir (Md. 43 (2)). Seçimlerinde, asli hukuk sistemlerinin eşit coğrafi dağılımı ve temsili dikkate alınır.⁶

Komite, yalnızca ÇHS ve/veya İP'leri onaylamış veya kabul etmiş ülkelerin raporlarını alabilir veya değerlendirebilir. Devletlerin bu antlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeyi incelemek için Komite, yılda üç kez dört hafta süresince Cenevre'de (İsviçre) toplanır. Bu süreçte Komite, üç haftalık genel oturumda Devlet temsilcileriyle ve sonraki oturumlara hazırlanmak için BM kuruluşları, STK'lar, UİHK'lar ve çocuklarla bir haftalık oturum öncesi çalışma grubu toplantılarında (ön oturum) bir araya gelir.

Komite'nin yaklaşımı çatışma içermez. İncelemeye tabi tutulan Devlette çocukların durumuna ilişkin doğru bir değerlendirme yapabilmek ve Devletin çocuk hakları konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmek için nasıl daha fazla nasıl çalışabileceğine dair tavsiyelerde bulunmak amacıyla Taraf Devletler ile yapıcı bir diyalog yürütmeye çalışır.

Komite Sekreteryası

Cenevre'de bulunan İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nde (OHCHR) küçük çaplı daimî bir Sekreteryaya Komite'ye destek vermektedir. Sekreteryaya⁷, Komite'ye tüm çalışma alanlarında destek ve tavsiye vermekten sorumludur.

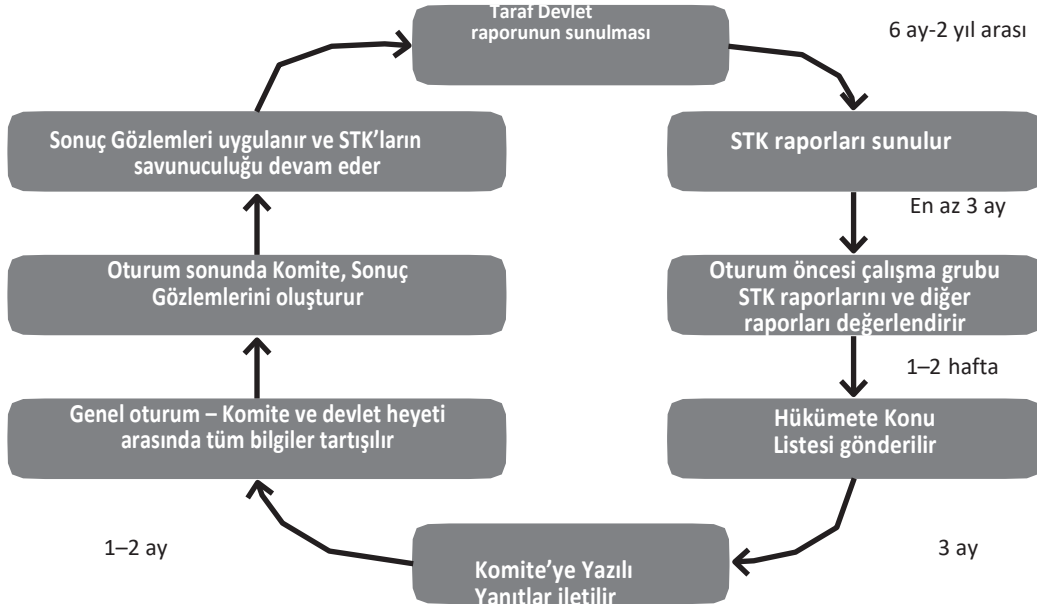
⁶ Komite'nin seçim süreci hakkında daha fazla bilgi için bilgilendirme formumuzu okuyabilirsiniz: 'Elections to the Committee on the Rights of the Child: Information for NGOs, NGO Group for the Convention on the Rights of the Child', 2006 [http://www.crin.org/docs/CRC_FS_E1_8\[1\].pdf](http://www.crin.org/docs/CRC_FS_E1_8[1].pdf)

⁷ Komite Sekreteryası'na e-posta yoluyla ulaşabilirsiniz: crc@ohchr.org

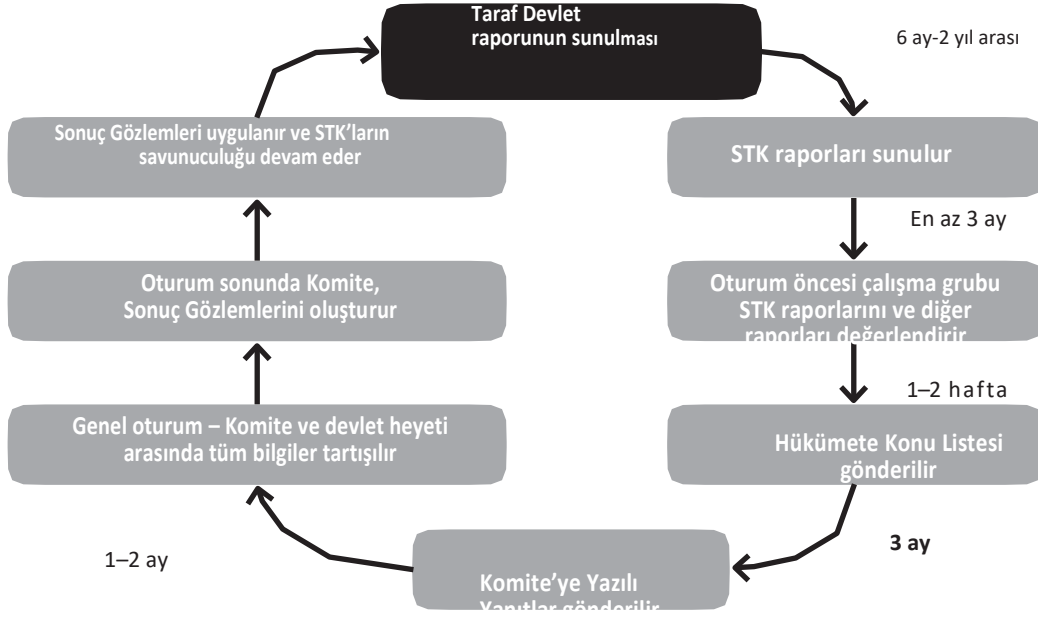
ÇHS raporlama süreci

Komite'nin raporlama süreci bir döngü olarak değerlendirilebilir. Raporlama sürecinin hangi aşamasında olduğuna bakılmaksızın bir Taraf Devletin ÇHS ve İP'leri uygulamasını izlemeye yönelik yapı, herhangi bir zamanda oluşturulabilir. İzleme mekanizmaları kurmak veya STK koalisyonları oluşturmak için Devletin Komite tarafından incelenmesini beklemeye gerek yoktur, çünkü Devletin yükümlülüklerine uyup uymadığını izlemek ulusal düzeyde devam eden bir süreçtir.

Raporlama döngüsü

Adım 1: Taraf Devlet raporunun sunulması

Yeni bir raporlama döngüsü, Komite Sekreteryası'nın Taraf Devlet raporunun elektronik kopyasını e-posta üzerinden almasıyla başlar. Bu raporlar genellikle, son teslim tarihlerine bakılmaksızın, alındıkları zamana göre Komite'nin oturum takvimindeki yerini alır. İstisnai durumlarda, Devletlere, ilk ÇHS raporlarının gecikmeli sunulması, İP raporlarının ÇHS raporunun incelenmesine yakın bir tarihte sunulması ya da Komite'nin aynı Devlettten gelen tüm raporları birlikte değerlendirmeye karar vermesi durumunda öncelik verilebilir.

ÇHS'nin 44'üncü maddesi Taraf Devletlerin periyodik raporlama mekanizmasını düzenler. Buna göre devletlerin ÇHS'yi onayladıktan ve yürürlüğe koyduktan iki yıl sonra ve ardından her beş yılda bir Komite'ye rapor sunması gerekir. İlk raporu izleyen periyodik raporların sunum tarihi, Komite tarafından kabul edilen ve her incelemeyi takiben Devlete gönderilen Sonuç Gözlemlerinin⁸ son paragrafında belirtilmiştir. Komitenin gözden geçirmesi gereken çok sayıda rapor olduğu göz önüne alındığında, Sonuç Gözlemlerinde belirlenen tarih, ülkenin bir sonraki raporunun resmi olarak ne zaman teslim edileceğini belirleyen tarihtir.

NOT: Taraf Devlet kendisine verilen son teslim tarihine kadar bir rapor sunmamışsa, inceleme, Komite raporu alana kadar ertelenecektir. Komite, Taraf Devlet raporunun olmaması durumunda bir inceleme planlamaz. STK'lar ve UİHK'lar raporlarını Taraf Devlet için belirlenen tarihte sunmamalı, bunun yerine, incelemenin tarihini ve STK ve UİHK raporları için son tarihin belirlenmesini beklemelidir. Bu tarih, Komite'nin internet sitesinin ön oturumla ilgili sayfasında görülebilir.

⁸ Komite, Taraf Devlet incelemesinin bir parçası olarak, yükümlülüklerini yerine getirmek için almaları gereken tedbirlerde kendilerine yol göstermesi amacıyla Taraf Devlete gönderilen Sonuç Gözlemlerini hazırlar.

1.1 Ortak temel belge

Taraf Devletlerin, raporlama yükümlülüklerinin parçası olarak onayladıkları tüm insan hakları antlaşmalarının uygulanmasına ilişkin genel bilgileri içeren ortak bir temel belge⁹ hazırlamaları gerekir. Dolayısıyla bu belge çocuk haklarına özel değildir. Belge, tüm insan hakları antlaşmaları organlarına aynı formatta iletilir ve bilgilerin güncel tutulması için Devlet tarafından düzenli olarak güncellenmelidir.

Ortak temel belge, demografik, sosyal ve kültürel özellikler ile ülkenin anayasal, siyasi ve yasal yapısı hakkında bilgiler gibi genel anlamda fiili ve istatistiksel bilgileri içermelidir. Belgede ayrıca, uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanması, çekinceler, ulusal düzeyde genel yasal çerçeve ve antlaşma organı için raporların nasıl hazırlandığı gibi insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik genel çerçeve hakkında bilgiler de yer almalıdır. Ayrımcılık yapmama ve eşitlik gibi tüm veya birkaç insan hakları sözleşmesinde ortak olan asli insan hakları hükümlerinin uygulanmasına ilişkin bilgiler de belge kapsamında olmalıdır.

Devletler, ortak temel belgenin yanı sıra antlaşmaya özel raporlar da sunmalıdır.

1.2 Antlaşmaya özel rapor

Periyodik raporlarını hazırlayan Devletler, Komite'nin *Periyodik Raporların Şekli ve İçeriği Hakkında Antlaşmaya Özel Rehber İlkeler*'ini dikkate almalıdır.¹⁰ Antlaşmaya özel raporlar, ortak temel belgede veya daha önceki raporlarda yer alan ayrıntılı bilgileri tekrar etmemelidir. Bunun yerine, Komite tarafından daha önceki raporun incelenmesi sırasında oluşturulan Sonuç Gözlemlerinin uygulanması için alınan tedbirlere dair özel bilgiler sunmalıdır. Devletlerden, uygulanmayan tavsiyelere ilişkin açıklamalar, tavsiyelerin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ve bu engellerin aşılması için planlanan tedbirler hakkında bilgi vermeleri talep edilir.

1.2.1 Entegre ÇHS ve İP raporları

ÇHS'de olduğu gibi, İP'lerin birini veya her ikisini onaylayan Devletler, ilk raporlarını bunların yürürlüğe girmesinden iki yıl sonra, ardından da beş yılda bir sunmalıdır. İlk OPAC veya OPSC raporu, ÇHS Taraf Devlet raporundan ayrı bir belgedir. İlk İP raporunun incelenmesinden sonra Komite, her İP için Sonuç Gözlemlerini oluşturur.

Tek bir entegre rapor oluşturmak için Periyodik İP raporları, Taraf Devletin ÇHS raporuyla birleştirilmelidir.¹¹ ÇHS, OPAC ve/veya OPSC ile ilgili Taraf Devlet entegre raporunun gözden geçirilmesinin ardından Komite, rapor kapsamındaki tüm antlaşmaları kapsayan Sonuç Gözlemlerini oluşturur.

İPUCU! Taraf Devletiniz entegre rapor sunacaksa, raporun hazırlanmasını koordine eden hükümet birimine OPAC ve/veya OPSC'nin entegre edilmesi ve gereken ilginin gösterilmesi gerektiğini hatırlatmakta fayda vardır.

⁹ Ortak temel belge için rehber ilkeler, uluslararası insan hakları sözleşmelerine Taraf Devletler tarafından sunulacak raporların şekli ve içeriğine ilişkin Rehber İlkeler Derlemesi'nde bulunabilir, HRI/GEN/2/Rev6 www.ohchr.org/Documents/HRBodies/TB/HRI-GEN-2-REV-6_en.docx

¹⁰ Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 44'üncü maddesinin 1(b) paragrafı uyarınca Taraf Devletler tarafından sunulacak periyodik raporların şekli ve içeriğine ilişkin antlaşmaya özel rehber ilkeler Ekim 2010'da kabul edilmiştir (CRC/C/58/Rev.2).

¹¹ OPAC ve OPSC hükümlerine ilişkin ayrıntılı raporlama için STK Grubu'nun *OPSC ve OPAC raporlaması: STK'lar için bir rehber* yayınına bakabilirsiniz. Bu rehber, İP'ler hakkında raporlama yapmak isteyen UIHK'lar tarafından da kullanılabilir.

1.3 Taraf Devlet raporunun yazılması ve sunulması

Kendi raporunu yazmak Devletin sorumluluğundadır. Bu süreci içeriden yönetmek, Devlete ulusal mevzuat, politikalar ve eylemler yoluyla ÇHS'yi nasıl uyguladığına dair kapsamlı bir değerlendirme yapma fırsatı tanır. Komite her zaman, Sonuç Gözlemleri de dahil olmak üzere, bir sonraki Taraf Devlet raporunun hazırlanma sürecinin geniş kapsamlı ve katılımcı olması gerektiğini vurgular. Bu, Devletlerin, ülkedeki durum ve devam eden zorluklar hakkında görüşlerini almak için çocuklar da dahil tüm Devlet dışı aktörlerle istişare yürütmesi gerektiği anlamına gelir. Devlet dışı aktörler hükümete görüşlerini bildirebilir veya çocuklarla yaptıkları çalışmalara dair bilgi ve istatistikler sunabilir. Hükümet, raporuna neleri dahil edeceğine dair nihai kararı kendisi verir.

Taraf Devlet raporu, altı resmi Birleşmiş Milletler dilinden birinde¹² tamamlandıktan sonra, Cenevre'deki OHCHR'da bulunan Komite Sekreteryası'na basılı olarak ve e-posta yoluyla gönderilmelidir. Destek hizmetlerinin resmî bir BM belgesi olarak işleyebilmesi için Komite'ye e-posta yoluyla gönderilen raporun Microsoft Word formatında olması gerekir. Devlete, inceleme konusunda uygun zamanda bir tarih verilecektir. İlk ÇHS raporlarını sunan Devletlere öncelik tanınacaktır.

İncelemenin bir parçası olarak Taraf Devlet veya Komite tarafından oluşturulan tüm belgeler kamuya açıktır ve Komite'nin internet sitesinde mevcuttur.¹³ ÇHS'nin 44(6) maddesi uyarınca Taraf Devletler "raporlarını kendi ülkelerinin kamuoyuna geniş ölçüde erişilebilir kılmalıdır". Bu sayede Devlet dışı aktörler Taraf Devlet raporuna ve diğer resmî belgelere ulaşabilecektir.

Devlet raporları aşağıdaki adrese gönderilmelidir:

Secretariat of the Committee on the Rights of the Child

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

Palais des Nations

CH-1211 Geneva 10, Switzerland

E: registry@ohchr.org and crc@ohchr.org

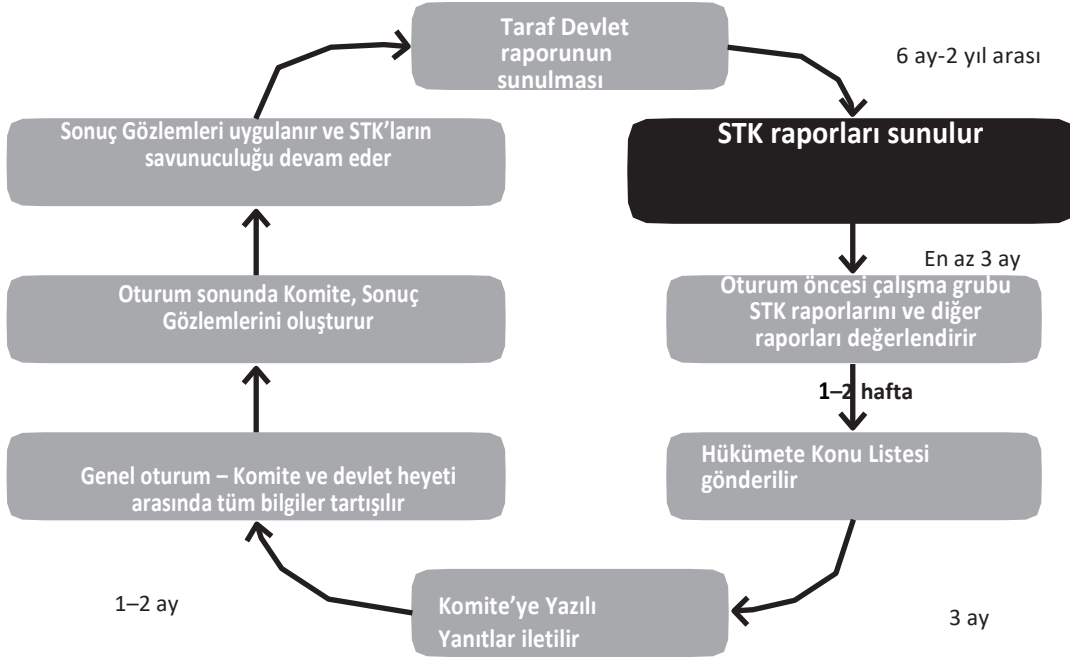
W: www.ohchr.org

¹² Komite Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça veya İspanyolca dillerindeki raporları kabul eder. Ancak çalışma dilleri İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olduğundan ve tercüme zaman alabileceğinden, raporlar mümkünse bu dillerde gönderilmelidir.

¹³ Devlet raporu alındığında, Komite'nin internet sitesinde yayınlanacak ve Komite'nin üç resmi dili olan İngilizce, Fransızca ve İspanyolcaya tercüme edilecektir.

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/SessionsList.aspx?Treaty=CRC

Adım 2: Alternatif raporun hazırlanması ve sunulması

Raporun isimlendirilmesi

STK'lar ve ÜİHK'lar tarafından hazırlanan raporların belirli bir adı yoktur. Yaygın olarak kullanılan terimler 'tamamlayıcı', 'bütüncü', 'STK', 'ÜİHK' veya 'alternatif' raporlardır. Raporla hangi ismi vereceğine karar vermek yazarlara kalmıştır. 'Gölge rapor' artık kullanılmayan bir tabirdir zira olumsuz çağrışımlara neden olabilmekte ve raporun meşruiyetini tehlikeye atabilmektedir.

2.1 Komite'ye raporlama

Komite'nin, ÇHS'nin uygulanmasında katedilen ilerleme ve karşılaşılan güçlüklerin kapsamlı ve bağımsız bir değerlendirmesini yapmak için STK'lardan ve ÜİHK'lardan belli başlı, güvenilir ve tarafsız bilgiler alması son derece önemlidir. Komite, ÇHS'nin kapsadığı tüm alanları, tercihen kapsamlı bir rapor biçiminde değerlendiren bilgiler almak ister.

Taraf Devlet raporunda eksik olan alanlar, yer verilmeyen veya STK'lara ve ÜİHK'lara göre yanlış ya da yanıltıcı olan endişe verici konular hakkında bilgi almak da Komite'nin ilgi alanına girer. Bugüne kadarki deneyimler, Taraf Devlet raporlarının çoğunun mevzuata odaklandığını, uygulamada karşılaşılan zorluklar ve uygulama için alınan tedbirlere dair yeterli analiz sağlamadığını göstermektedir. Bu nedenle alternatif raporlar, iyi uygulamaları vurgulamalı, boşlukları belirlemeli ve mevzuatın, programların ve politikaların uygulanmasındaki zorlukların altını çizmelidir. STK'lar ÜİHK'lar, kapasitelerine, kaynaklarına ve uzmanlıklarına bağlı olarak ne tür bir rapor hazırlayacaklarına kendileri karar verirler. Aynı zamanda Komite'nin inceleme sürecinde Devletin durumunu anlamasına en yararlı katkının ne olduğuna karar vermek de onlara kalmıştır.

STK'lar ve ÜİHK'lar tarafından hazırlanan raporlar her zaman Taraf Devlet raporundan ayrı olmalıdır. Devlet, istişarenin bir parçası olarak STK'ları ve ÜİHK'ları kendi raporuna katkı vermeye davet etse bile, STK'lar ve ÜİHK'lar kendi raporlarını yazabilirler ve yazmalıdırlar. Örneğin, STK'lar ve ÜİHK'lar raporlarına bilgi eklemek veya Devlet raporunda yer almayan belirli konuları analiz etmek isteyebilirler.

2.2 Ortak alternatif raporlar

Mümkün olduğu takdirde, farklı uzmanlık alanlarına sahip ve bir ülkenin tüm bölgelerini temsil eden STK'lar ortak bir rapor hazırlamalıdır. Komite üyeleri, bir Devletteki meselelere aşına olma konusunda ciddi bir zaman baskısı altındadır. Bu nedenle, ÇHS'nin tüm kümelerini ele alan temsilci bir STK koalisyonundan kapsamlı bir rapor almak Komite için oldukça faydalı olmaktadır.¹⁴

Kapsamlı bir rapor yazmak için birlikte çalışan STK grubu, üyelerin uzmanlık bilgisi ve temsil ettikleri farklı bakış açıları nedeniyle ulusal düzeyde daha etkili izlemeye olanak tanır. İdeal olarak, üyeler bir ülkede var olabilecek farklı yetki ve coğrafi alanların yanı sıra etnik ve kültürel farklılıkları da temsil etmelidir. Ayrı bir sunumla ya da STK'ların alternatif raporuna dahil edilerek çocukların görüşlerinin dikkate alınması da aynı derecede önemlidir.

Aynısı UİHK'lar için de geçerlidir (özellikle de Devlette Komite'ye rapor vermek isteyen insan hakları veya çocuk hakları konusunda uzman birden fazla UİHK varsa). Ayrıca, STK'lar ve UİHK'lar istedikleri takdirde ortak rapor da sunabilirler.

Neden koalisyon olarak raporlama yapılır?

Komite bir ülkeden birkaç rapor aldığı anda, bilgilerin nasıl birlikte ele alınacağını ve bunların, ülkedeki çocukların durumuna ilişkin genel bir anlayış geliştirmek için nasıl yorumlanması gerektiğini bilmek zordur. Ortak bir rapor hazırlayarak STK'lar:

- ☑ STK sunumunun temsil gücü ve güvenilirliği ile daha kapsamlı bilgiye sahip olma şansını artırır;
- ☑ Sınırlı kaynaklara sahip STK'ların büyüklüklerine ve kapasitelerine bakılmaksızın raporlama sürecine katılmalarına olanak tanır;
- ☑ Ulusal düzeyde tutarlı ve işbirliğine dayalı savunuculuğu kolaylaştırmak için diğer çocuk hakları aktörleri veya sivil toplumla işbirliğini güçlendirme fırsatı sağlar;
- ☑ Farklı üyelerin uzmanlıklarına dayanarak ve daha fazla sayıda STK'nın öncelik alanlarını yansıtarak ülkedeki çok çeşitli çocuk hakları meselelerini ele alır.¹⁵

2.3 Alternatif raporların yapısı ve içeriği

2.3.1 Giriş

Kısa bir giriş, kullanılan metodoloji hakkında bilgi vermeli, rapora katkıda bulunan STK'ların listesini içermelidir. Ayrıca Devletin, ÇHS'nin uygulanması üzerinde etkisi olabilecek genel durumu hakkında bilgi de giriş bölümünde yer almalıdır.

2.3.2 İçerik analizi

Alternatif rapor, Devletler için resmi raporlama rehber ilkelerindeki kümelere dayanarak hazırlanan Taraf Devlet raporunun bölümler halinde analizinden oluşmalıdır. Rapor sadece birkaç ana temaya odaklansa bile aynısı geçerlidir. Komite'nin önceki Sonuç Gözlemlerini Taraf Devlet raporu ve UİHK'lardan gelen raporlarla karşılaştırmasını zorlaştıracığından, madde bazında bir yaklaşım izlenmemelidir.

¹⁴ Ülkenizde ulusal bir koalisyon olup olmadığını öğrenmek için Child Rights Connect ile iletişime geçebilirsiniz.

¹⁵ Taraf Devlet farklı bölgelere sahipse, federal bir Devlet ise veya yetkilerini devretmişse bu özellikle önemlidir, çünkü Komite'nin bu farklı oluşumlara özgü konulara ek olarak Taraf Devlet hakkında bütünsel bir bakışa sahip olması gerekir.

STK'lar ve UİHK'lar, eksik olduğunu düşündükleri, Devlet raporunda yer almayan ancak Komite'nin bilmesinin önemli olabileceği bilgileri de sağlayabilir. Rapor, Komite'nin ülkenin durumunu tam olarak anlamasına ve Devlete tavsiyelerde bulunmasına yardımcı olmalıdır.

ÇHS Kümeleri

Komite, ÇHS maddelerini kümeler halinde gruplandırmıştır¹⁶. Bu kümeler, Devletlerin raporlaması için rehber ilkeleri belirler ve Komite'nin Devlet ile bir araya geldiği genel oturumdaki tartışma sırasına karşılık gelir. STK'lar ve UİHK'lar, kapsamlı bir rapor hazırlamıyor olsalar bile Komite'nin Devlet raporu ile diğer yazılı sunumlar arasında karşılaştırma yapmasını kolaylaştırmak için kümeleri yine de kullanılmalıdır.

☑ **Genel uygulama tedbirleri** (Md. 4, 42, 44(6))

☑ **Çocuğun tanımı** (Md.1)

☑ **Genel ilkeler**

- ☑ ayrımcılık yapmama (Md. 2)
- ☑ çocuğun yüksek yararı (Md. 3)
- ☑ yaşama, gelişme ve korunma hakkı (Md. 6)
- ☑ çocuğun görüşlerine saygı (Md. 12)

☑ **Medeni haklar ve özgürlükler**

- ☑ nüfus kaydı, isim, vatandaşlık, bakım (Md. 7)
- ☑ kimliğin korunması (Md. 8)
- ☑ bilgi arama, alma ve verme hakkı (Md. 13)
- ☑ düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü (Md.14)
- ☑ dernek kurma ve barışçıl gösteri yapma özgürlüğü (Md. 15)
- ☑ mahremiyetin ve itibarın korunması (Md. 16)
- ☑ farklı kaynaklardan bilgiye ulaşma ve iyilik haline zarar verecek zararlı materyallerden korunma (Md.17)
- ☑ çocuk mağdurların fiziksel ve psikolojik iyileşmesini ve toplumla yeniden bütünleşmesini destekleyecek tedbirler (Md. 39)

☑ **Çocuğa karşı şiddet**

- ☑ fiziksel ve psikolojik iyileşme ve toplumla yeniden bütünleşme de dahil istismar ve ihmal (Md. 19 ve 39)
- ☑ kadın sünneti, erken ve zorla evlilikler gibi zararlı bütün geleneksel uygulamaların yasaklanması ve ortadan kaldırılması (Md. 24(3))
- ☑ bedensel cezalar dahil işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezaya maruz kalmama hakkı (Md. 37(a) ve 28(2))
- ☑ cinsel istismar ve cinsel taciz (Md. 34)

☑ **Aile ortamı ve alternatif bakım**

- ☑ çocuğun büyüme kapasitesiyle uyumlu aile ortamı ve ebeveyn rehberliği (Md. 5)
- ☑ aileden ayrılma (Md. 9)
- ☑ ailenin yeniden birleşmesi (Md. 10)
- ☑ yasadışı nakil ve geri dönmeme (Md. 11)
- ☑ ebeveynlerin ortak sorumlulukları, ebeveynlere yardım ve çocuk bakım hizmetlerinin sağlanması (Md. 18)
- ☑ aile ortamından yoksun çocuklar (Md. 20)
- ☑ evlat edinme (ülke içi ve ülkeler arası) (Md. 21)
- ☑ yerleştirmenin periyodik takibi (Md. 25)
- ☑ çocuk bakımının iyileştirilmesi (Md. 27(4))

☑ **Engellilik, temel sağlık ve iyi olma hali**

- ☑ engelli çocukların onurunu, özgüvenini ve topluma aktif katılımını sağlayacak tedbirler (Md. 23)

¹⁶ Bu rehberin hazırlık sürecinde Komite, Sonuç Gözlemlerinde çocuğa karşı şiddet konusunda 9'uncu bir küme oluşturmuştur. Taraf Devletlere yönelik antlaşmaya özel rehber ilkeler yalnızca 8 küme içermektedir. Ancak yakın gelecekte 9 kümeyi kapsayacak şekilde yeniden düzenlenecektir. Komite'nin Devletlerin raporlamasına yönelik rehber ilkelerinin en yeni versiyonunu görmek için Komite internet sitesini ziyaret edebilirsiniz.
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

- ☐ yaşama ve gelişme (Md. 6(2))
- ☐ sağlık ve sağlık hizmetleri, özellikle de birinci basamak sağlık hizmeti (Md. 24)
- ☐ sosyal güvenlik, çocuk bakım hizmetleri ve imkânları (Md. 26 ve 18(3))
- ☐ çocuğun fiziksel, zihinsel, manevi, ahlaki ve sosyal gelişimini sağlayacak, yoksulluğu ve eşitsizliği azaltacak, beslenme, giyim ve barınma konusunda malzeme yardımı ve destek programları dahil yaşam standardı ve tedbirler (Md. 27(1-3))
- ☐ çocukları madde kullanımından koruyacak tedbirler (Md. 33)

☐ Eğitim, boş zaman ve kültürel faaliyetler

- ☐ mesleki eğitim ve rehberliği de içeren eğitim hakkı (Md. 28)
- ☐ eğitim kalitesi de göz önünde bulundurularak eğitim amaçları (Md. 29)
- ☐ yerli ve azınlık gruplara mensup çocukların kültürel hakları (Md. 30)
- ☐ dinlenme, oyun, boş zaman, iyi vakit geçirme, kültürel ve sanatsal faaliyetler (Md. 31)

☐ Özel koruma tedbirleri

- ☐ menşe ülkeleri dışında mülteci koruması arayan çocuklar, refakatçisi olmayan sığınmacı çocuklar, ülke içinde yerinden edilmiş çocuklar, göçmen çocuklar ve göçten etkilenen çocuklar (Md. 22)
- ☐ azınlık ya da yerli bir gruba mensup çocuklar (Md. 30)
- ☐ çocuk işçiliği, yürürlükteki asgari çalışma yaşı da dahil ekonomik sömürü (Md. 32)
- ☐ çocukların uyuşturucu madde ve psikotropik maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığında kullanılması (Md. 33)
- ☐ satış, kaçakçılık ve kaçırılma (Md. 35)
- ☐ diğer istismar türleri (Md. 36)
- ☐ idam cezası ve müebbet hapis cezasının yasaklanması (Md. 37 (a)) ve onarıcı yaklaşıma dayalı alternatif yaptırımların mevcudiyeti
- ☐ özgürlüklerinden yoksun çocuklar ve çocuğun tutuklanması, alıkonması veya hapsedilmesine son çare olarak ve uygun olan en kısa sürede başvurulması, hukuki ve diğer yardımların derhal sağlanmasını sağlayacak tedbirler (Md. 37 (b)- (d))
- ☐ silahlı çatışmalarda yer alan çocuklar (Md. 38), fiziksel ve psikolojik bakımdan iyileşmeleri ve toplumla yeniden bütünleşmeleri (Md. 39)
- ☐ fiziksel ve psikolojik bakımdan iyileşmeleri ve toplumla yeniden bütünleşmeleri (Md. 39)
- ☐ çocuk adaletinin idaresi (Md. 40), uzmanlaşmış ve ayrı mahkemelerim mevcudiyeti ve asgari cezai sorumluluk yaşı¹⁷

¹⁷ ÇHS Antlaşmaya Özel Raporlama Rehber İlkeleri, Ortak Temek Belge ile uyumlaştırılmıştır.

2.3.3 Raporun yapısı

Alternatif raporlarda, Taraf Devletin kanun, politika ve uygulamalarının ÇHS hükümlerine uygunluğunun sistemli analizine odaklanılmalıdır. Alternatif raporların temel unsurları şunlardır:

1. Durum analizi:

- ☒ Bilgi, uzmanlık ve deneyim bakımından güvenilir ve olabildiğince farklı kaynaklara başvurulmalıdır. Çocukların görüş ve deneyimleri tespit edilerek uygun yerlerde rapora dâhil edilmelidir.
- ☒ Doğru ve nesnel bilgiler sunulmalıdır. Veri ve istatistiklerle, Komite'nin somut tavsiyelerde bulunabilmek için gerekli detaylara ulaşması sağlanabilir. Gizli raporlarda kamuya açık belgelere yapılan atıflar, Komite'nin daha detaylı araştırma yapabilmesi açısından özellikle faydalıdır.
- ☒ Özellikle yasama, yargı, hizmet yönetimi, kültür, çevre vs. bakımından farklılıklar bulunması hâlinde, çocukların ülke genelinde yaşadığı farklı deneyimlerden bahsedilmelidir.
- ☒ ÇHS ile uygunluk seviyesini arttırmak için güçlendirilmesi gereken sistemsel sorunların vurgulandığı referans vakalar ya da verilerden faydalanarak kanunda ve/veya uygulamadaki boşluklar gösterilmelidir.

2. Ülke raporuna ilişkin yorumlar:

- ☒ Ülke raporunda eksik olan, uygulamadaki sorunlar ve bunlarla ilgili tedbirler hakkında bilgi verilmelidir. Çünkü rapor, doğası gereği tamamen yasalara bağlı olma eğilimi gösterir.
- ☒ STK/ÜİHK'ların bakış açısı yansıtılmalıdır. Bunun için ülkedeki iyi uygulamalar vurgulanabilir, yasama, program ve politikaların uygulanışındaki boşluklar tespit edilerek sorunlara vurgu yapılabilir.
- ☒ İlgili durumlarda, Komite'nin daha önceden iletmış olduğu tavsiyelerin uygulanışıyla ilgili kısa güncel bilgiler verilebilir.

3. Somut örnekler:

- ☒ Bir konuyu anlatmak için Komite'nin faydalanabileceği somut deliller veya özel vakalara başvurulabilir. Bunlardan çok kısa bahsedilmesi ve vakayla ilgili kişilerin gizlilik haklarının ihlal edilmemesi gerekir.

Bir konuyu açıklamak için özel bilgiler kullanılmasına örnek:

Örneğin, çocuklar yetişkinlerle birlikte idari gözetimde tutuluyorsa ilgili idari gözetim tesislerinin adlarını belirterek önemli sorulara yanıt verin. Bu sorular şunları içerebilir: Gözetimde kaç çocuk var (durumun boyutunu anlayabilmek için)? Gözetim tesislerindeki koşullar nasıl? Gözetimde olanlar ve olmayanlar dâhil olmak üzere, durumdan etkilenen kaç çocuk var? Durum erkek ve kız çocukları için aynı mı? Diğerlerine kıyasla öne çıkan çocuk grupları var mı? Bu uygulamanın yol açtığı sonuçlar neler? Sorunu çözmeye yönelik tedbirler var mı? Varsa kim tarafından ne gibi tedbirler alınıyor? İlgili ülkenin konuyu ele alması için Komite'nin tavsiye edebileceği ne gibi somut adımlar önerebilirsiniz?

4. Fotoğrafik görüntü kullanımı:

- ✓ Şok edici özelliğinden dolayı değil, yalnızca meseleyi göstermek için kullanılmalıdır.
- ✓ Çocuk haklarının yerine getirilmediğinin kanıtı niteliğindeki yerlerin, örneğin okul binası, sınıf, sağlık merkezi, alternatif bakım ortamları, idari gözetim tesisleri ile bu gibi başka kurumların ve fiziksel ortamların durumunu göstermek için kullanılmalıdır.
- ✓ Neresi olduğu açıkça belirtilerek neyi göstermek amacıyla kullanıldığı belirtilmelidir.
- ✗ Münferit çocuklar gösterilmemeli ve çocukların özel yaşamın gizliliğiyle ilgili hakları kesinlikle ihlal edilmemelidir.
- ✗ Fotoğraftaki çocuğun özel hayatın gizliliğiyle ilgili haklarını koruma amacı dışında (çocukların yüzünü bulanıklaştırmak gibi), fotoğraflarla hiçbir şekilde oynanmamalıdır.

2.3.4 Sonuç ve tavsiyeler

Raporun her bölümü, Komite'nin ilgili ülkeye yönelik tavsiyelerini hazırlarken kullanabileceği sınırlı sayıda tavsiye ile bitirilmelidir. Bu tavsiyeler, raporun ilgili bölümünde ele alınan meselelere önerilen çözümlerdir. Dolayısıyla somut, ülkeye özel, açık, net, gerçekçi ve eylem odaklı olmalıdır. Örneğin, raporda eğitim hizmetlerindeki sorunlar ele alınıyorsa ülkeye "eğitim sistemini iyileştirmesini" tavsiye etmek yerine daha net olunmalı ve eğitim sisteminin iyileştirilmesine yönelik belirli çözümler önerilmelidir.

Sunulan tüm tavsiyelerin kapsamlı listesi ayrıca derlenerek idari özet içerisinde veya ek olarak sunulabilir.

---

¹⁸ Komite, ÇHS raporlama süreci kapsamında vaka incelemesi yapamayacağı için vaka tüm detaylarıyla ele alınmamalı, yalnızca raporda bahsedilen sorunu göstermek amacıyla önemli unsurlarından bahsedilmelidir.

Bilgi Kaynakları

Alternatif raporlarda çok çeşitli bilgi kaynaklarından faydalanılmalıdır. Bu bilgi kaynakları:

- ÇHS ve İP'lerinin uygulanışıyla ilgili mevcut mevzuat ve resmî raporlar
- Resmî politika belgeleri
- Resmî istatistikler
- Resmî bütçeler
- Meclis kayıtları /yasama süreçleri
- Aile içtihat hukuku
- Çocuklarla çalışan kuruluşlar ve meslek kuruluşlarının yayımladığı raporlar
- Yayımlanmış araştırmalar (resmî, akademik, STK'lar, UİHK'ler), kitaplar ve dergiler
- BM kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, uluslararası, bölgesel ve ulusal STK'lar ve UİHK'lardan temin edilen veri ve araştırmalar
- Medya raporları
- Görüşme ve ifadeler, odak grupları ve anketler dâhil olmak üzere, uygulamaya ilişkin birincil araştırmalar ve vaka çalışmaları

2.3.5 Komite'nin sağladığı diğer kaynaklar

Genel Yorumlar¹⁹, Komite'nin Taraf Devlet raporlarını incelemesi esnasında elde ettiği deneyim ve bilgilere dayalı olarak çeşitli ÇHS hükümlerini yorumlamasıdır. Bu yorumlar faydalı kaynaklar olup alternatif rapor hazırlanırken bunlara başvurulabilir.

Genel Yorumlar

1. Eğitimin amaçları
2. Bağımsız insan hakları kurumlarının rolü
3. HIV/AIDS ve çocuk hakları
4. Ergen sağlığı
5. Genel uygulama tedbirleri
6. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara kendi ülkeleri dışında gösterilen muamele
7. Erken çocukluk döneminde çocuk haklarının uygulanması
8. Fiziksel cezadan ve diğer zalimane ve küçültücü ceza biçimlerinden koruma
9. Engelli çocukların hakları
10. Çocuk adalet sisteminde çocukların hakları
11. Yerli çocuklar ve Sözleşme kapsamındaki hakları
12. Çocukların sesini duyurma hakkı
13. Çocukların her türlü şiddetten korunma hakkı
14. Çocuğun yüksek yararının birinci öncelik olması hakkı
15. Çocuğun mümkün olan en yüksek sağlık standardından faydalanma hakkı
16. Ticaretin çocuk hakları üzerindeki etkisiyle ilgili olarak devletin yükümlülükleri
17. Çocuğun dinlenme, teneffüs, oyun oynama, eğlenceli faaliyetlere, kültür ve sanat hayatına katılma hakkı

¹⁹ Çocuk Hakları Komitesi'nin Genel Yorumları web sitelerinde mevcuttur:
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11 (doğrudan yorumlara açılan bağlantı) veya (anasayfa bağlantısı)
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

2.4 Alternatif raporlar için uygulama bilgileri

Komite'nin alternatif raporları etkin bir şekilde kullanabilmesi için format, çeviri ve zamanlamayla ilgili aşağıdaki bilgiler dikkate alınmalıdır.

2.4.1 Format

Rapor şunlardan oluşmalıdır:

- Başlık sayfası
- İçindekiler tablosu
- Sayfa sayıları
- Başlıca tavsiyeler listesi

STK'lar ve ÜİHK'lar ilgili ülke raporlarını istedikleri uzunlukta hazırlayabilmekle birlikte, Komite'ye sunulan alternatif raporlar 20.000 kelimeyi (yaklaşık 30 sayfa) aşmamalıdır.¹ Ekler bunun dışındadır. Komite'ye daha fazla bilgi kaynağı sunmak için ayrıca dipnotlar kullanılabilir. Ekler için resmî bir sayfa sınırlaması olmamakla birlikte Komite'ye incelemeye tabi her ülkeyle ilgili çok fazla bilgi geldiği unutulmamalıdır. Aynı şekilde, Komite üyelerinin raporda ele alınan konularla ilgili temel noktaları anlayabilmesi için sunulan ekler ve diğer bilgi kaynakları da tutumlu kullanılmalıdır.

Alternatif raporun başlıklı sayfasında aşağıdaki bilgiler açıkça belirtilmelidir:

- Rapor başlığı
- Taraf Devlet
- Raporun kapsadığı antlaşma (ÇHS, OPAC, OPSC veya hepsi birlikte)
- STK ya da ÜİHK raporu olduğu açıkça belirtilmelidir
- Raporu sunan koalisyon/kuruluş(lar)ın adı
- İletişim bilgileri
- Rapor birden fazla dilde hazırlanmışsa veya daha uzun bir versiyonu mevcutsa diğer/asıl raporların başlığı
- Rapor gizliyse açıkça belirtilmelidir (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm 2.4.5)
- Yayın tarihi

2.4.2 Dil

Raporlar İngilizce olarak sunulmalıdır. Raporun Fransızca veya İspanyolcası varsa bunlar da ayrıca sunulabilir. Komite üyelerinin çoğunluğunun anadili İngilizce olmamakla birlikte en yaygın kullandıkları ortak dil budur. Raporunuzun tüm Komite üyeleri tarafından okunması olasılığını azamiye çıkarmak için Fransızca veya İspanyolca sunulan belgeler İngilizceye tercüme edilmelidir.

BM yalnızca Taraf Devletlerin ve Komite'nin hazırladığı esas belgeleri tercüme eder. Bu esas belgeler Taraf Devlet raporu, Konu Listesi ve Sonuç Gözlemleri kapsar. BM ülkelerin Yazılı Yanıtlarını ve başka kaynaklardan gelen raporları tercüme etmez. STK ve ÜİHK'ların Komite'ye sundukları belgeleri tercüme etmeleri gerekir. Raporun tamamını tercüme etmek mümkün değilse temel meselelerin ve tavsiyelerin özeti İngilizceye çevrilmelidir.

²⁰ Bir koalisyonunun parçası olan çok sayıda kuruluş tarafından sunulan raporlarda, raporun iç kapağında veya başka bir sayfada koalisyon üyelerinin tam listesi verilmelidir.

Komite'nin yapısına bağlı olarak İngilizce bilmeyen üyeler olabilir. Dolayısıyla raporun Fransızca ya da İspanyolca özetini sunmak faydalı olacaktır. STK'lar sundukları tüm belgelerin tüm Komite üyeleri tarafından okunabilmesini istiyorsa, Fransızca ve/veya İspanyolca özet sunmanın yararlı olup olmayacağını öğrenmek için Child Rights Connect ağıyla irtibata geçmelidir.

2.4.3 Zamanlama

Komite için hazırlanan arkaplan bilgilendirme belgeleri derlenirken ve ön oturum sırasında raporların dikkate alınması için raporların ön oturumdan üç ay önce sunulması gerekmektedir. Raporlar için belirlenen son teslim tarihleri her oturum için Komite'nin web sitesinde yayınlanır.²¹

Genellikle, Komite'nin incelemesi gereken birikmiş raporlar olur. Bu, inceleme programında önemli gecikmelere sebep olabilir. Ülkenizin rapor hazırlamakta olduğunu ya da raporunu Komite'ye gönderdiğini biliyorsanız ama ülkenizin ön oturumunun ne zaman gerçekleşeceği konusunda bilginiz yoksa raporu hazırlayıp göndermeden önce, ülkenizin incelemeye tabi tutulacağı zaman dilimini öğrenmek için Child Rights Connect ağıyla irtibata geçin.

İlgili ülkenin incelenmesi sırasında Komite'ye en güncel bilgilerin ulaşmasını sağlamak için STK ve UİHK'lar raporlarını Taraf Devlet raporuyla aynı zamanda göndermemelidir. Raporunuzu çok erken gönderirseniz Komite tarafından inceleneceği zamana kadar rapor güncelliğini yitirebilir. Bu sebeple raporlar, Komite'nin web sitesinde belirtilen son teslim tarihinde sunulmalıdır (ön oturumdan yaklaşık 3 ay önce). Raporda, son Sonuç Gözlemlerinden alternatif raporun arz tarihine kadar olan dönemi kapsayan bilgiler yer almalıdır.

UİHK'ler için son teslim tarihi

UİHK raporlarının son teslim tarihi, STK'larla aynıdır. Ön oturumdan yaklaşık altı ay önce (yani, son teslim tarihinden üç ay önce) OHCHR UİHK'lere ve Çocuk Komiserlerine mektup göndererek Komite'ye rapor sunmaya davet eder. Bu kuruluş ve kişiler devam eden izleme ve raporlama süreçlerini esas alarak raporlarını zamanında hazırlar. Ayrıca ilgili ön oturum için Komite'nin web sitesinde belirtilen son teslim tarihine kendileri de bakabilir veya söz konusu tarihi teyit etmek için Child Rights Connect ağı (secretariat@childrightsconnect.org) ya da ÇHK sekreterliğiyle (at crc@ohchr.org) irtibata geçebilirler.

2.4.4 Alternatif raporun arzı

Gönderilmeye hazır olan alternatif raporlar Child Rights Connect ağına, mevcut tüm dillerde e-posta ile gönderilmelidir.²² Child Rights Connect ağı, raporun etkisini olabildiğince arttırmak için taslağın formatı hakkında yorumlarda bulunabilir. Rapor Child Rights Connect ofisine 22 adet basılı kopya olarak gönderilmelidir.²³ Teslim alınan raporlar e-posta ile Komite Sekreterliğine iletilir. Basılı kopyalar ise Child Rights Connect tarafından şahsen teslim edilir. Ardından Komite Sekreterliği bu raporları ilgili Taraf Devletin dosyasına dâhil eder. Child Rights Connect teslim alınan tüm belgelerin envanterini tutar.

Child Rights Connect, Komite Sekreterliğinin STK ve UİHK'ların sunduğu belgeleri koordine edip hazırlamasına yardımcı olur. Sekreterlik, raporların doğrudan kendilerine gönderilmesi hâlinde, bu raporları gönderen STK ve UİHK'lari Child Rights Connect ağına yönlendirir. Raporlarını doğrudan Sekreterliğe göndermek isteyen STK ve UİHK'lar ilgili e-posta alıcılarına Child Rights Connect'i de eklemelidir. Böylece sundukları belgeler rapor envanterine dâhil edilebilir.

²¹ Raporların son teslim tarihi ve ön oturum programı için:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/InfoPartners.aspx>

²² Connect Sekreterliğinin e-posta adresi: secretariat@childrightsconnect.org

²³ STK'nin basılı kopya gönderme imkânının bulunmaması hâlinde Child Rights Connect raporu çoğaltarak Komite'ye iletebilir.

2.4.5 Gizli ve halka açık raporlar

Child Rights Connect raporları Komite'nin web sitesinde ve Alternatif Rapor Veri Tabanı üzerinde yayımlanması için izin almak üzere STK ve ÜİHK'larla iletişime geçer.²⁴ Ön oturum sonrasında, yayın izni verilen tüm raporlar Komite'nin web sitesine ve Alternatif Rapor Veri Tabanına yüklenir. Rapor gizli sunulmuşsa belgenin başlık sayfasında ve takip eden tüm sayfalarda "GİZLİ" yazısı bulunmalıdır.

Raporlarını ulus çapında halka açık açmama ve açılacaksa bunun ne zaman olacağına ilişkin kararlar STK ve ÜİHK'lare aittir. STK ve ÜİHK'ların yazılı belgeleri Komite'ye ulaştığında gizliliğe tabidir ve Komite'nin web sitesine ve Alternatif Rapor Veri Tabanına otomatik olarak yüklenmez. Raporlar teslim alınınca Child Rights Connect STK ve ÜİHK'lara yayın izni feragatnamesi gönderir. Raporlar, ancak bu feragatnamenin imzalanması koşuluyla internet üzerinde yayımlanır. Raporlar ön oturum çalışma grubu sona erdikten sonra internete yüklenir.

Rapor Kontrol Listesi

- En fazla 20.000 kelime (CR Connect Notu: Yeni kelime sınırı: Kapsamlı raporlar için:10.000, tematik raporlar için: 3.000, http://www.cocugunuyuksekyarari.org/wp-content/uploads/2021/02/rapor_2021.pdf)
- Başlık sayfasında tüm temel bilgiler mevcut
- Sayfa sayıları
- İçindekiler tablosu
- Yayımlanması istenmiyorsa tüm sayfalarda "GİZLİ" yazısı
- Tavsiyeler her bölümün altında açıkça belirtilmiş
- Tüm tavsiyelerin rapora ekli bir listesi
- Raporun Child Rights Connect'e e-posta ile iletilmesi ve 22 basılı kopyasının postayla gönderilmesi

Child Rights Connect

1 Rue de Varembé,
1202 Cenevre
İsviçre
T: +41 (0)22 740 4730
E: +41 (0)22 740 4683

2.5 UNICEF ve BM kuruluşlarının hazırladığı raporlar

Raporlama sürecine, Taraf Devletlerde ofisi olan Birleşmiş Milletler kuruluşları ve özellikle de UNICEF genellikle dâhil olur. Dünya Sağlık Örgütü, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Çalışma Örgütü ve BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi kuruluşlar da Komite'ye kendi görev alanlarıyla ilgili bazı bilgiler sunabilir. Bu kuruluşların sunduğu perspektifler, Taraf Devlet, STK'lar, ÜİHK'lar ve çocuklar tarafından hazırlanan raporları tamamlayıcı niteliktedir.

2.5.1 Raporlama sürecinde UNICEF'in rolü

UNICEF raporlama sürecinde kilit rol oynar. Bu görevlerinden bazıları şunlardır:

- Hükümeti Komite'nin rolü ve raporlama süreci hakkında bilgilendirmek,

²⁴ Child Rights Connect ve CRIN Alternatif Rapor Ortak Veri Tabanı: <http://www.childrightsconnect.org/index.php/publications-resources/crc#allrep>. Bu veri tabanında yalnızca Komite'nin resmî olarak web sitesine yüklediği raporlar yer alır. Veri tabanının sahibi kuruluşlar, yayımlanan raporların içeriğinden sorumlu değildir.

- ÇHS'ye ilişkin şerhlerin revize edilerek geri çekilmesi ve İhtiyari Protokollerin kabulü yönünde savunuculuk yapmak,
- ÇHS'nin yerel dillere çevrilmesine ve uyarlanan versiyonlarının yayılmasına destek olmak,
- Hükümet görevlilerini ve diğer ortakları ÇHS ve raporlama süreci konusunda eğitmeye yönelik çalışmalara destek olmak,
- Raporların şeffaf bir şekilde hazırlanıp zamanında sunulmasını teşvik etmek,
- İlgili tüm bakanlık ve ortakların raporlama sürecine geniş çapta katılmasını, ayrıca diğer BM kuruluşları, STK'lar, UİHK'lar ve çocuklarla istişare edilmesini teşvik etmek,
- Taraf Devlete çocuk haklarıyla ilgili belli konularda araştırma ve çalışmalar sunmak ve bilgi paylaşımını teşvik etmek.²⁵

UNICEF saha ofisleri, incelemeye tabi ülkede çocuklarla ilgili öncelikli olduğunu düşündükleri meseleleri esas alarak gizli ve yazılı bir rapor hazırlayıp bu raporu Komite'ye sunar. Ön oturumda UNICEF temsilcileri varsa, kısa bir sunum yaparak STK ve UİHK temsilcileriyle birlikte Komite'nin sorularını yanıtlar. Genellikle genel kurula gözlemci olarak katılırlar.

STK'ların UNICEF'le ulus düzeyinde çalıştığı hâllerde, STK'lar raporlama sürecinde destek verilebilecek alanları görüşmek için UNICEF'le iletişim kurabilir. UNICEF ülke ofisleri; alternatif raporların, ayrıca ön oturum veya oturum için Cenevre'ye yapılacak seyahat masraflarını genellikle karşılar. STK'lar bunun için de UNICEF'e başvurabilir. STK ve UİHK'lar özellikle ön oturuma hazırlık amaçlı bir koordinasyon toplantısı düzenlemek için UNICEF'e ulaşabilir. Bu toplantıda konuyu açıklayıcı bilgiler paylaşılabilir ya da Komite'ye iletilecek başlıca mesajlar karara bağlanabilir.

2.6 Çocuk katılımı

Çocukların Seslerini Duyurma Hakkı ile ilgili 12. Genel Yorum'da Komite, çocukların liderliğindeki kuruluşların ve çocuk temsilcilerinin raporlama sürecindeki rolünü resmen tanımıştır. Söz konusu Genel Yorum şu şekildedir: "Komite, Taraf Devletlerin çocuk haklarını uygulamasıyla ilgili izleme sürecinde çocuk kuruluşları ve çocuk temsilcileri tarafından sunulan yazılı raporları ve ilave sözlü bilgileri kabul eder ve çocukların görüşlerini Komite'ye sunabilmeleri konusunda Taraf Devletlerin ve STK'ların destek olmasını teşvik eder."²⁶

Son yıllarda çocuklar ÇHS raporlama sürecinde gitgide daha aktif rol almaktadır. Çocukların görüşleri şimdiye kadar, genellikle, ana alternatif raporlara dâhil edilmekteydi. Ancak bizzat çocukların Komite'ye sunduğu raporların sayısı gittikçe artmaktadır. İster STK'ların alternatif raporları kapsamında ister ayrı bir belge olarak sunulsun, çocukların görüşleri yazılı rapor, akran araştırması, film, vaka incelemesi, resim, poster olarak ve diledikleri başka şekillerde Komite'ye iletilebilir. Çocukların görüşlerini ifade etmesi, fikir bildirmesi ve ÇHS'nin ulusal düzeyde uygulanışıyla ilgili tavsiyeler üretmesi teşvik edilmelidir.

Çocukların izleme ve raporlama süreçlerine etkin, etik ve anlamlı katılımına yönelik temel şartlar Komite'nin *Çocukların Seslerini Duyurma Hakkı* ile ilgili 12. Genel Yorumunda belirtilmiştir. Komite bu Genel Yorumu istinaden, çocukların raporlama sürecine katılımı için çalışma yöntemleri geliştirmektedir. Bu yöntemlerin amacı çocuklara ve onlara destek olan kuruluşlara bu konuda kılavuzluk sağlamaktır.

²⁵ UNICEF, Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor Sunma Süreci: sanal kaynak aracı, Ocak 2011

²⁶ Genel Yorum No. 12 (2009)

http://ibinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f12&Lang=en

²⁷ Bu çalışma yöntemleri belirlendikçe Komite'nin web sitesinde yayınlanır.

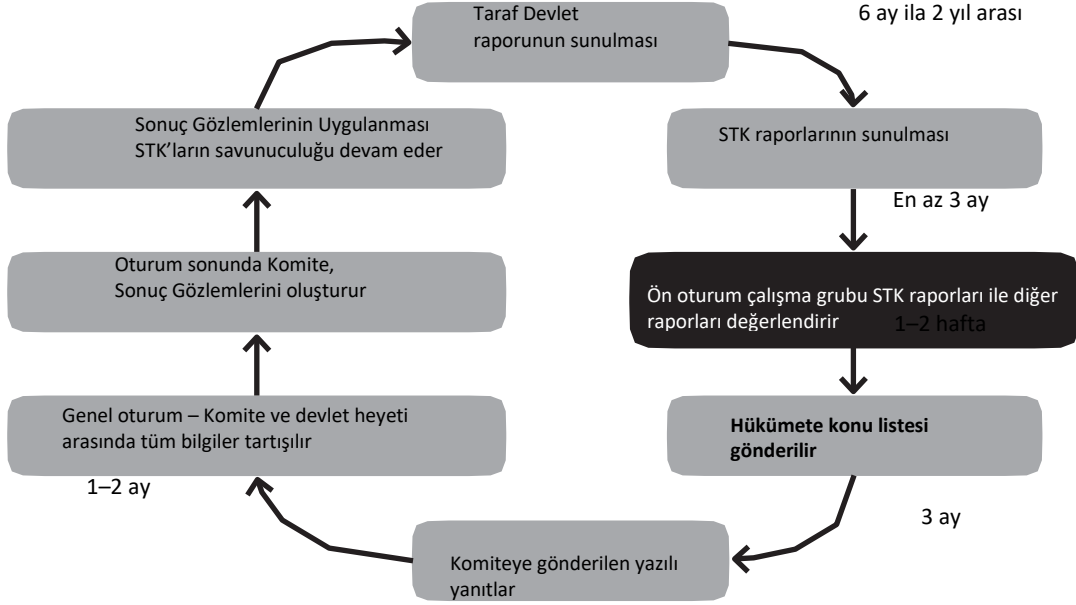
İlk günden beri çocukların Cenevre'deki rapor sürecine katılımlarına destek olup bu konuda gözlemlerde bulunan Child Rights Connect, çocukların, haklarıyla ilgili raporlara nasıl dâhil olabileceği konusunda hem çocuklara hem de bu süreçte onlara refakat eden STK'lara yönelik rehberler hazırlamıştır.²⁹ Bu rehberler, çocukların etkin, etik ve anlamlı çerçevede katılımını sağladığı gözlemlenen en iyi uygulamalar esas alınarak geliştirilmiştir.

---

²⁸ ÇHS raporlaması cep rehberim – Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne, ülkelerinde çocuk haklarına saygı gösterilmesiyle ilgili durum hakkında bilgi vermek isteyen çocuk ve ergenler için rehber, ÇHS STK grubu, 2011
http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/My_pocket_guide_to_CRC_reporting_WEB_English.pdf

²⁹ Çocuklarla birlikte – çocuklar için: ÇHS raporlamasında çocuklara refakat eden sivil toplum kuruluşları için rehber, ÇHS STK grubu, 2011
http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/With_Children_For_Children_WEB_english.pdf

3. Adım: Ön oturma çalışma grubu

Ön oturma çalışma grubu (ön oturma) Komite tarafından özel ve gizli olarak düzenlenen bir toplantıdır. Bu toplantı, Komite'ye Taraf Devlet raporunu ön değerlendirmeye tabi tutma imkânı sağlar. Bu değerlendirmede STK'lar, UNICEF ve diğer BM kuruluşları, UİHK'lar, çocuklar ve çocukların liderlik ettiği kuruluşlar gibi diğer kaynaklardan gelen raporlar incelenir. Komite sunulan belgeleri ve ön oturumu esas alarak, Genel Kurul sırasında Taraf Devletle görüşülecek başlıca meseleleri tespit eder.

3.1 STK'lar, UİHK'lar ve çocukların ön oturma katılımı

Raporlarını son teslim tarihine kadar teslim eden STK ve UİHK'lar ön oturma katılımı için davet edilebilir. Ön oturma katılmak isteyen STK ve UİHK'lar bu isteklerini raporlarıyla birlikte ilettikleri kapak yazısında açıkça belirtmelidir.

Her ülkeden ancak sınırlı sayıda STK bu oturma davet edilir. Komite, bu konudaki kararını STK ve UİHK'lardan gelen yazılı bilgilere dayanarak verir. Toplantı soru-cevap oturumu biçiminde gerçekleştiğinden Komite genellikle, kapsamlı rapor hazırlayan ulusal STK'ları (özellikle çocuk hakları koalisyonlarını) ve UİHK'ları davet eder. OPSC ve OPAC ile ilgili meseleleri ele alan raporlar hariç olmak üzere, tematik rapor hazırlayanlar, özellikle de raporları kısaysa nadiren davet edilir.

Dönemsel ÇHS raporunun incelenmesi için gerçekleştirilen ön oturma her ülke için 2,5 saat sürer. Entegre raporlar (dönemsel ÇHS ve İP raporları) için yapılan ön oturmada, ilgili tüm anlaşmalar ele alınır. Ön oturma esnasında İP'lerin takibi için ayrı süre verilmez.

Ancak Komite İP'ler hakkındaki ilk raporları ÇHS raporu ile birlikte inceliyorsa, tüm raporların görüşülebilmesi için ön oturma daha fazla zaman ayırır. Bunun için, söz konusu raporlarda İP'lerle ilgili olarak STK, UİHK ve diğer kuruluşlardan alınan bilgiler yer almalıdır.

3.1.1 Ön oturma kimler katılabilir?

Ön oturma özel bir toplantı olup sadece ulusal³⁰, bölgesel ve uluslararası STK'lar, UİHK'lar ve çocuk temsilcileri katılabilir. Bunun için, bu kuruluş ve kişilerin bir belge hazırlamış ve toplantıya resmen davet edilmiş olmaları gerekir. İlgili BM kuruluşlarının temsilcileri ise (UNICEF, DSÖ, UNHCR, ILO ve UNESCO gibi) toplantıya her zaman katılabilirler. UNICEF de ülke ofisine sahip olduğu ülkelerin neredeyse tamamının ön oturumuna katılır.

Tüm katılımcılardan ön oturma toplantısının gizliliğine saygı göstermeleri istenir. Toplantıda mevcut kişilerce paylaşılan bilgiler ve sunulan görüşler halka açıklanmamalıdır. Ön oturma için basın açıklaması veya özet toplantı kaydı hazırlanmaz. Ayrıca Komite'nin resmî raporunda, toplantıya sadece STK'lar ve diğer devlet dışı aktörlerin katıldığı belirtilir ancak bu kuruluşların ve kişilerin ismi belirtilmez. Toplantı halka açık olmadığı için, hükümet temsilcileri, medya ve başka gözlemciler katılamaz.

3.1.2 Temsilcilerin seçimi

Ön oturumda görece kısa bir süre içerisinde ele alınması gereken çok sayıda konu olur. Ön oturuma katılmak üzere davet edilen STK ve UİHK'lar konularla ilgili kısa açıklamalar yapmaktan çekinmemeli, Komite'yle etkileşimli bir diyalog kurmalıdır. Komite ön oturuma gözlemcilerin katılmasına izin vermediği için, odada hazır bulunan herkesin konuşulan konulara katkıda bulunması beklenir.

STK ve UİHK delegeleri, alternatif raporun hazırlık aşamasında aktif görev alan, ÇHS³¹ ve ÇHS'nin Taraf Devletteki uygulaması konusunda geniş bilgi sahibi kişilerden oluşmalıdır. Mümkünse STK ya da koalisyonu temsil eden en az bir uzman ve bir avukat bulunmalıdır. Bunun amacı, ulusal mevzuat, hükümetin politika ve programları, öncelikli meseleler gibi çok çeşitli konularda sorulan sorulara yanıt verilebilmesini sağlamaktır.

Ön oturuma katılanlar, çok sayıda³² detaylı soruya kolaylıkla yanıt verebilmeli, toplantıda hazır bulunan diğer STK, UİHK ve BM temsilcileriyle işbirliğine açık olmalı, ayrıca İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca anlama ve konuşma yetkinliğine sahip olmalıdır (talep üzerine Arapça, Rusça ve Çince tercüme imkânı sağlanır).

STK ve UİHK'ların, sözlü sunum sırasında başvurabilecekleri ya da Komite üyelerinin ilgisini çekebilecek çeşitli istatistik ve çalışmaların kopyalarını yanlarında getirmeleri iyi olur. Child Rights Connect bu kopyaların Komite üyelerine dağıtılmasına yardım eder. STK ve UİHK'ların sunduğu bilgiler Komite'nin hazırlayacağı Konu Listesi, Taraf Devlet değerlendirmesi ve Sonuç Gözlem raporunda kullanılabilir.

3.1.3 Çocuklar nasıl katılabilir?

Raporların ya da çocukların sunduğu başka belgelerin hazırlanmasına katkıda bulunmuş çocuklar ön oturuma katılabilirler. Çocukların katılımına yardımcı olan kuruluş bu süreçte desteğini sunar. Böylelikle çocuklar görüşlerini direkt olarak Komite üyelerine iletme fırsatı yakalar. Bununla birlikte, ön oturumun esas itibarıyla, son derece resmî bir ortamda, yasa ve politikaların uygulamasıyla ilgili teknik konuşmalardan oluştuğu unutulmamalıdır. Çocuklar toplantıya katılmaya karar vermeden önce, içerik ve formatın nasıl olacağını öğrenmelidir. Ayrıca bu süreçten ne bekleyebileceklerini anlamaları için raporlama süreci önceden bir bütün olarak

³⁰ STK'lardan oluşan ulusal çocuk hakları koalisyonları, genellikle kapsamlı raporlar hazırladıkları ve Taraf Devletin sivil toplumunda daha fazla temsilcileri bulunması sebebiyle önceliklidir.

³¹ Aynı anda ihtiyari Protokoller hakkındaki raporlar da incelenirse bu raporları sunan STK temsilcilerinin ilgili soruları yanıtlayabilmesi gerekir.

³² ÇHS kapsamında yer alan herhangi bir konuyla ilgili 50-60 soru sorulabilir.

anlatılmalıdır. Yukarıda bahsedildiği gibi, ön oturuma katılan çocukların raporların ya da çocuklarca hazırlanan belgelerin hazırlanma aşamasına katılmış ve Komite'yle aktif diyalog kurabilecek kişiler olmaları gerekir. Ön oturuma katılan diğer herkes gibi çocukların da gizlilik şartına saygı göstermeleri ve toplantıda konuşulan konuları ifşa etmemeleri beklenir.

Ön oturuma doğrudan katılmaya ek olarak, alternatif raporun ya da çocukların hazırladığı belgelerin arzı üzerine, 18 yaş altındaki çocuklar için ayrı olarak bir saatlik çocuk toplantısı talep edilebilir. Bu toplantı genellikle ön oturumla aynı gün yapılır ve çocukların görüşlerini daha rahat ifade edebilecekleri daha resmiyetsiz, esnek bir ortamda gerçekleşir. Ancak resmî toplantı saatinin dışında yapılması nedeniyle tercüme imkânı sunulmaz. Bu sebeple STK'ların bu toplantı için kendi tercümanlarını³³ getirmeleri gerekir.

Ön oturum ve/veya çocuk toplantısı için kaydı yapılan çocuklara bu süreçte yardımcı olan kişilerle Child Rights Connect doğrudan iletişime geçer. Bunun amacı, Cenevre'ye gelmeden önce çocukları kısaca bilgilendirmek ve sormak istedikleri soruları yanıtlamaktır. Child Rights Connect ayrıca, Komite'yle yapılacak toplantıdan önce çocuklarla şahsen görüşür. Böylece onlara mekânı tanıtır ve varsa sorularını yanıtlar. Çocuk toplantısından önce iki Komite üyesi gelip çocukları karşılar ve toplantıyla ilgili varsa sorularını yanıtlar. Son olarak, Child Rights Connect çocuklara ve refakatçilerine çocuk toplantısında eşlik eder ve toplantı boyunca yanlarında kalır. Child Rights Connect çocuklar ve refakatçileri Cenevre'ye gelmeden önce bu toplantıların tarih ve saatlerini yazılı olarak bildirir.

Çocukların ön oturuma katılımıyla ilgili daha fazla bilgi için *ÇHS Raporlama Süreci Cep Rehberim'e* ve *Çocuklarla birlikte – çocuklar için: ÇHS raporlama sürecinde çocuklara refakat eden sivil toplum kuruluşları için rehber'e* (My Pocket Guide to CRC Reporting and Together with children – for children: a guide for non-governmental organisations accompanying children in CRC reporting) başvurulabilir.³⁴

NOT: Çocuk toplantıları sadece 18 yaşından küçük çocuklar içindir. 18 yaşın üzerindeki gençler ön oturumda söz alabilir, ancak çocuk toplantısında söz alamaz. Tercümanlar dâhil olmak üzere, kendilerine refakat eden yetişkinler arasından kimlerin çocuk toplantısına katılacağına çocuklar karar verir.

3.2 Ön oturumun formatı

Ön oturum toplantıları, resmi BM toplantı takviminin bir parçasıdır. Ön oturumlar saat 10:00-12:30 veya 15:00-17:30 arasında yapılır. Bu toplantılar belirtilen saatte başlar ve biter, dolayısıyla geç gelenlerin olması durumunda toplantının uzaması söz konusu değildir. ÇHS raporlarına ek olarak Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi İhtiyari Protokolü (OPSC) ve / veya Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmasına İlişkin İhtiyari Protokol'ün (OPAC) ilk raporuna ilişkin alternatif bir rapor sunulması halinde ise toplantı süresi uzatılabilir.

Ön oturumların formatı, Komite'ye iletilen bilgilerin kalitesine bağlı olduğundan, bu toplantının formatına ilişkin resmi bir prosedür yoktur. Aşağıdaki bölümde STK'lar ve UİHK için ön oturumun yapılacağı günün programına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

NOT: Komite ön oturumu, resmi BM takvimi uyarınca sadece o yıl için belirlenen haftalarda yapılabilir. STK'ların ve UİHK'ların toplantıya davet edilmek üzere raporlarını zamanında sunmaması veya ön oturum ile çakışan başka bir programlarının olması, ön oturumun yeniden planlanması için bir gerekçe teşkil etmez. Oturum öncesi toplantının hangi hafta yapılacağı aylar öncesinden belirlenmiştir. Dolayısıyla, STK ve UİHK'ların, Komite tarafından davet edilmeleri ihtimaline karşı toplantıya katılabilmek adına bu haftayı boş bırakmaları gerekmektedir.

³³ Child Rights Connect personeli bazen Fransızca ve İspanyolca yönüne tercümelere yardımcı olabilir.

³⁴ Bu belge baskıya giderken, Komite raporlama süreci bağlamında çocuklarla toplantı rehberini tamamlamak üzereydi. Bu rehberin hazır olup olmadığını öğrenip kopyasını istemek için Child Rights Connect ile irtibata geçebilirsiniz.

3.2.1 Hazırlık Toplantıları

Ön oturum toplantısından bir saat önce Child Rights Connect, tüm STK ve UİHK katılımcılarına toplantının formatı hakkında ayrıntılı bilgi vermek, sunumların bir kopyasını almak ve soruları yanıtlamak üzere bir bilgilendirme toplantısı düzenler. Child Rights Connect temsilcisi, toplantı süresince katılımcılara lojistik ve teknik destek sağlamak için oturum öncesinde hazır bulunacaktır.

3.2.2 Açılış Beyanları

Katılımcıların, endişe duydukları birkaç hususu vurgulayan giriş mahiyetinde kısa bir beyanda bulunması ve kendi raporlarında yer almayan yeni konular hakkında Komite'yi güncellemesi beklenmektedir.

- ☐ **Süre:** Her bir STK için toplam konuşma süresi 10 ve 15 dakikadır. Birden fazla kişinin konuşma yapması halinde, bu süre konuşmacılar arasında paylaşılmalıdır. Birden fazla alternatif raporun olması durumunda, 15 dakikalık toplam süre farklı STK'lar arasında paylaşılacaktır. STK açılış beyanlarının yanı sıra UİHK ve çocuklar için de konuşma süresi ve konuşmacı sırası Komite Sekreteryası tarafından belirlenir. Konuşma süresi ve sırasına ilişkin bilgiler, bütün katılımcıların toplantıya kaydolmasının ardından Child Rights Connect tarafından katılımcılara iletilir. UNICEF ve diğer BM Kuruluşlarına da Komite Sekreteryası tarafından konuşma süresi tahsis edilecektir.
- ☐ **İçerik:** Sınırlı sayıda temel meseleye odaklanılması ve Komite'nin raporda okuyabileceği tavsiyeler üzerinde ayrıntıya girilmemesi önerilmektedir. Katılımcılar, Taraf Devlet Raporu ile ilgili görüşlerini belirtebilir, çocukların ülkelerinde karşılaştıkları temel sorunlara işaret edebilir ve raporun sunulmasının ardından gündeme gelen her türlü yeni bilgi için güncelleme yapabilir. Sözlü sunumlarda STK veya UİHK tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin bilgi sağlanmaz, ancak bu tarz bilgiler Komite üyelerine yazılı olarak dağıtılabilir.
- ☐ **Dil:** Ön oturum toplantılarında İngilizce, Fransızca ve İspanyolca simultane tercüme yapılmaktadır. Sunumlar bu dillerden birinde yapılmalıdır. Talebin en az bir ay öncesinden iletilmesi halinde, Komite Sekreteryası Arapça, Rusça veya Çince dillerinde de tercüme hizmeti ayarlayabilir.
- ☐ **Beyan/rapor kopyaları:** STK, UİHK ve çocukların sunumlarının bir nüshası, elektronik ortamda veya basılı şekilde Komite üyeleri ile paylaşılacaktır. Bu nedenle, raporun bir kopyasının toplantıya getirilmesine veya bu belgenin açılış beyanında özetlenmesine gerek yoktur. Açılış beyanının on nüshası Komite tercümanlarına ve kilit üyelere dağıtılmak üzere toplantı başlamadan önce Child Rights Connect'e teslim edilmelidir. Tüm Komite üyelerinin ileride atıfta bulunmak üzere bir kopya almasını isterseniz, açılış beyanlarının 25 adet kopyası toplantının hemen öncesinde yapılan bilgilendirme toplantısı esnasında Child Rights Connect'e sunulmalıdır.

STK açılış beyanlarının ardından Oturum Başkanı, sunumlarını yapmak üzere sözü UİHK ve BM kuruluşlarının temsilcilerine bırakacaktır.

NOT! Child Rights Connect'in, ön oturumun gerçekleştirildiği BM binasında ofisi yoktur. Bu nedenle, toplantı günü beyanların çıktısını almak ve kopyasını hazırlamak zor olmaktadır. STK ve UİHK'ların Cenevre'ye geldikten sonra beyanlarının çıktısını almak istemeleri halinde, ön oturum öncesinde Child Rights Connect ofisine giderek çıktılarını hazırlamaları gerekmektedir.

Komite toplantı odasında PowerPoint imkânı yoktur. Sunumların bu formatta iletilmek istenmesi halinde, yeterli sayıda sunum kopyasının Komite üyeleri ve tercümanlara dağıtılmak üzere hazır bulundurulması gerekmektedir.

3.23 Soru & Cevap

Açılış beyanlarının tamamlanmasının ardından, Komite üyeleri raporlar ve sunumlar hakkında yorum yapacak ve sorular soracaktır. Soruların yöneltmesinde Ülke Raportörleri ve Ülke Görev Gücü³⁵ rol alacaktır. Diğer Komite üyeleri, daha sonra soru sormak için söz alabilir. Genel soru ve yorumların yanı sıra, STK, UİHK veya BM kuruluşlarına daha spesifik sorular da yöneltilebilir.

İPUCU! Komite, toplantıda ele alınacak konuların çeşitliliğine bağlı olarak 50 veya daha fazla soru sorabilir. Tüm soruları not etmek için yanınızda kâğıt ve kalem bulundurmayı unutmayınız. Zamandan kazanmak için katılımcıların hangi konulardaki soruyu kimin yanıtlayacağını önceden belirlemeleri ve verilen kısa aralarda benzer konuları ele alabilecek meslektaşları ile görüşmeleri yararlı olacaktır. Bu sayede, Komite tarafından yöneltilen sorulardan mümkün olduğunca fazlasına yanıt verebilmek için zamanınızı etkin kullanma imkânınız olur.

Soru sormak isteyen Komite üyelerinin tüm soruları tamamlamasının ardından, oturum Başkanı genellikle 10 ila 20 dakikalık kısa bir mola verecektir. Bu süre zarfında tüm katılımcılar, sorulara yanıt vermek için birlikte çalışmaya teşvik edilir. Bütün katılımcılar hangi soruyu kimin yanıtlayacağını belirlemeli, bunları temalara göre gruplandırmalı ve her temanın hangi sırayla ele alınacağına karar vermelidir. Toplantı yeniden başladığında, STK'lara, UİHK'lara, BM kuruluşlarına ve çocuklara toplantı bitimine kadar Komite ile etkileşimli bir diyalog içinde sorulara veya yorumlara yanıt verme fırsatı tanınacaktır.

Daha fazla bilgi için ...

Ön oturumun hemen ardından, daha fazla bilgi için Komite'nin irtibata geçebileceği STK veya UİHK'nizin irtibat kişinin kim olduğunu toplantı esnasında size eşlik eden Child Rights Connect temsilcisine bildiriniz.

Komite'den bir üye, güncel bilgileri göndermeniz için sizinle bireysel iletişim bilgilerini paylaşabilir. Bu durumda söz konusu bilgilendirmeyi yaparken, bütün Komite üyelerinin ve Sekreteryaya'nın da bu bilgileri almasını sağlamak için Child Rights Connect adresini bilgi kısmına eklemeniz önem taşımaktadır.

³⁵ Komite, çalışma yöntemlerini gözden geçirmektedir ve Ülke Raportörü atamak yerine, daha büyük ülkeler için Ülke Görev Gücü oluşturulması için çalışmaktadır.

Ön oturum hazırlığı ve formatına ilişkin özet

Ön oturumdan 1 saat önce	<p>Child Rights Connect, katılımcılar için ön bilgilendirme toplantısı düzenleyecek: STK'lar, UNICEF Ulusal Komiteleri, çocuklar ve UIHK'lar. UNICEF, ülke ofisleri için kendi bilgilendirme toplantısını düzenlemektedir.</p> <p>Bilgilendirme toplantısının bir parçası olarak, katılımcılar toplantı odasına alınacak ve hazırlık yapmalarına yardımcı olunacaktır.</p> <p>*NOT: Toplantı odasında PowerPoint sunum imkânı yoktur.</p>
Ön oturumun başlaması	<p>Ön oturum, sabah 10:00'da veya öğleden sonra 15:00'de tam vaktinde başlar ve 2,5 saat sürer. İlk İhtiyari Protokol raporlarının tartışılması için ek süre verilecektir. Toplantı geç başlasa bile tam zamanında sonlandırılacaktır.</p> <p>Oturum Başkanı, temel hususları vurgulayan açılış beyanlarını yapmak üzere katılımcılara söz verir.</p> <p>Genellikle önce STK'lar söz alır, ardından UIHK ve BM kuruluşları beyanlarını sunar.^a Child Rights Connect, toplantıdan önce katılımcıları konuşma süresi ve konuşmacı sırası hakkında bilgilendirecektir.</p>
Ön oturum esnasında	<p>Komite, ülkedeki çocukların durumunu daha iyi anlamak için bir dizi soru soracak ve tüm katılımcılarla diyalog kuracaktır.</p> <p>İngilizce, Fransız ve İspanyolca dillerinde simultane tercüme hizmeti sunulacaktır. Toplantı tarihinden en az bir ay önce talep edilmesi halinde Arapça, Çince veya Rusça dillerinde tercüme hizmeti sağlanabilir.</p> <p>Child Rights Connect personeli, katılımınızı kolaylaştırmak ve varsa sorularınızı yanıtlamak üzere toplantı esnasında hazır bulunacaktır.</p>
Ön oturum sonrası	<p>Ön oturumun ardından, Komite Konu Listesi'ni kabul etmek üzere özel olarak toplanacaktır. Bu liste, ön oturum tarihinden yaklaşık bir hafta sonra ilgili Devlet'e gönderilecek soruların bir listesini içermektedir. Devlet, belgede belirtilen son tarihe kadar, iletilen sorulara yazılı olarak cevap vermelidir.</p> <p>Düzenlendikten ve dağıtımına hazır hale getirildikten sonra Konu Listesi'nin bir nüshası Child Rights Connect tarafından bütün katılımcılara e-posta yoluyla iletilecektir ve katılımcılar bir sonraki adım konusunda bilgilendirilecektir.</p>

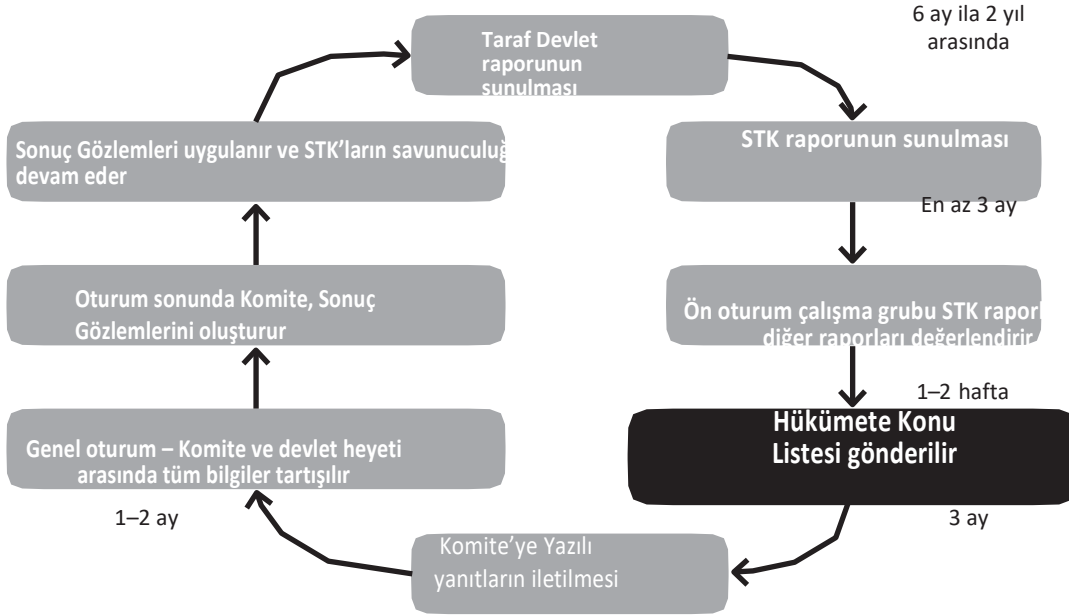
^a Çocuklar sunumlarını genellikle çocuk oturumu esnasında yapmaktadırlar ancak, ön oturum esnasında başka bir sunum yapmak isterlerse, bu durumu Child Rights Connect ekibine bildirmeleri gerekmektedir. Bu sunum, çocuk oturumu esnasında yapılan sunumla aynı olmamalıdır.

Child Rights Connect'in Rolü

Child Rights Connect, tüm raporlama sürecine etkili bir şekilde katılım sağlamak için bağımsız STK'lar (özellikle çocuk hakları koalisyonları) ve UİHK'larının yanı sıra çocukları da desteklemektedir. Bu destek aşağıda belirtildiği şekilde sunulmaktadır:

- ☐ Rapor hazırlamalarını teşvik etmek için ulusal koalisyonlar / STK'lar ile iletişime geçilmesi
- ☐ Etkili bir alternatif raporun nasıl hazırlanması gerektiğine dair rehberlerin sağlanması
- ☐ E-posta gönderilmesi veya çalıştay / atölye düzenlenmesi yoluyla alternatif rapor hazırlamaya ilişkin tavsiye, teknik yardım ve eğitimin sağlanması
- ☐ Talep edilmesi halinde taslak alternatif raporlarla ilgili yorumların iletilmesi
- ☐ Ön oturuma nasıl hazırlanılması ve Komite tarafından hazırlanacak belgelerin nasıl kullanılması gerektiğine dair konular da dahil olmak üzere, tüm raporlama süreci hakkında tavsiyelerde bulunmak
- ☐ Raporlama süreci boyunca STK, UİHK ve çocuklar ile Komite ve Sekretarya arasında iki yönlü iletişimin sağlanması
- ☐ Alternatif raporların elektronik ortamda ve basılı şekilde Komite Sekreterliği'ne iletilmesi ve bunların rapor envanterine eklenmesi
- ☐ Ön oturum ve genel oturuma katılmak üzere fon sağlanan STK'ların katılımı için lojistik hizmetlerinin organize edilmesi
- ☐ Gerekli olan bütün katılımcılar adına Komite Sekretarya'sından vize davet mektubu talep edilmesi ve Child Rights Connect tarafından ilgili Büyükelçilik veya Konsolosluklara destek mektuplarının sağlanması
- ☐ Ön oturum ve genel oturum öncesinde STK, UİHK ve çocuklara bilgilendirme yapılması
- ☐ STK, UİHK ve çocukların ön oturum ve genel oturuma katılımlarının kolaylaştırılması

Adım 4: Konu (Soru(n)lar) Listesi

Ön oturumun ardından, Komite ek bilgi alınmasına ihtiyaç duyulan konulara ilişkin soruların yer aldığı bir "Konu Listesi" hazırlar ve bu liste Komite ile yapılacak toplantının resmi davetiyesi ile birlikte Taraf Devlete iletilir. Bu, Komite'nin web sitesinde bulunan halka açık bir belgedir.³⁶

İPUCU! Alternatif raporda dile getirilen endişe konusu alanların Konu Listesi'ne dahil edilmemesi, bu konuların Devlet incelemesinde tartışılmayacağı veya Sonuç Gözlemleri kısmında ele alınmayacağı anlamına gelmez. Bu sadece Komite'nin Devlet incelemesine hazırlanmak için ilgili konu hakkında daha fazla bilgiye ihtiyacı olmadığı anlamına gelir.

STK'lar, BM Kuruluşları, UİHK ve çocuklar tarafından yazılı olarak sunulan ve ön oturum esnasında sözlü olarak dile getirilen bilgiler, Konu Listesi'nin derlenmesi amacıyla kullanılabilir. Sorular genellikle veri ve mevzuat gibi olgusal konuları açıklığa kavuşturmaya yöneliktir. Raporun sunulması ve gözden geçirilmesi arasında ciddi bir gecikme olması durumunda, Komite yeni gelişmelere ilişkin güncellenmiş veri ve bilgi talep edebilir. Komite ilgili Devlet'ten belgenin birinci paragrafında belirtildiği üzere gözden geçirme çalışmasından genelde yaklaşık 1 ila 2 ay önce, İngilizce, Fransızca veya İspanyolca olarak hazırlanmış yazılı yanıt talep eder.

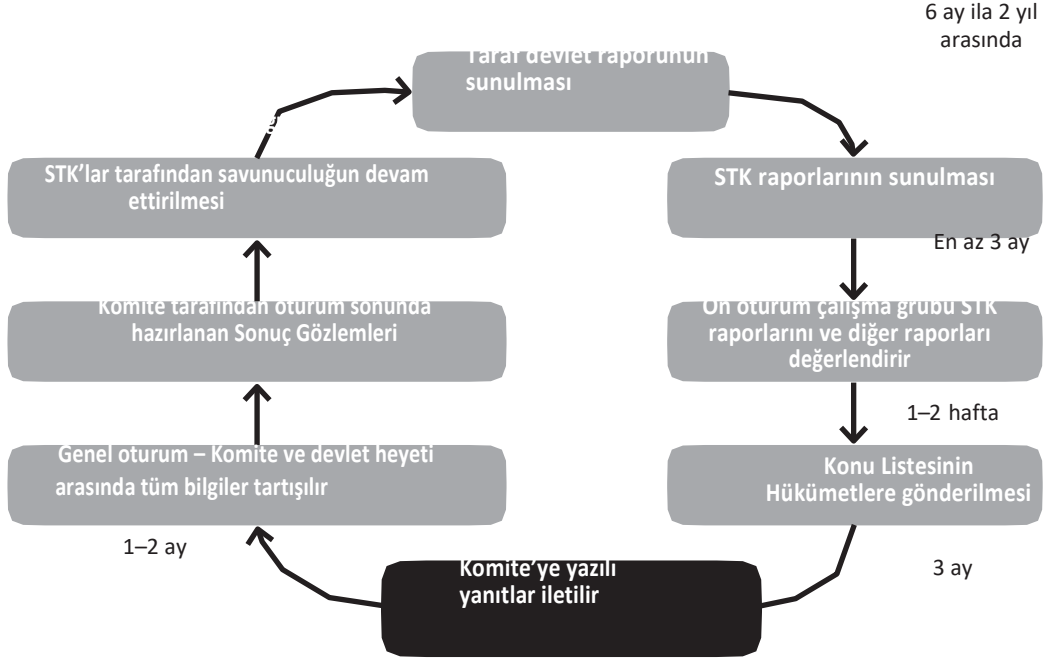
ÇHS raporları için Konu Listesi üç bölümden oluşmaktadır:

- İlk bölümde, Devletlerin daha önceki Sonuç Gözlemlerinin takibi de dahil olmak üzere, ÇHS uygulamasına yönelik sorulara yanıt vermesi talep edilmektedir. Sorular genellikle mevzuat, politika ve programlara ilişkin hususların netleştirilmesi amacıyla yöneltilmektedir. Devletlerin bu sorulara en fazla 30 sayfada yanıt vermesi beklenmektedir.

³⁶ Komite'nin web sitesi için tıklayınız: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

- İkinci bölümde Devletlerin söz konusu raporları; yeni kurumlar (ve yetki alanları) veya kurumsal reformlar, yakın zamanda uygulamaya konulan politikalar, programlar ve eylem planları ve bu belgelerin kapsam ve finansman bilgileri, yeni yasa tasarısı veya yasalar ile ilgili ulusal tüzükler uyarınca güncellemesi talep edilmektedir. Devletlerin bu sorulara en fazla 3 sayfada yanıt vermesi beklenmektedir.
- Son bölümde ise Devletlerin, eksik veya tamamlanmamış ayrıştırılmış istatistikler başta olmak üzere veri ve istatistik sağlaması talep edilmektedir. Bu bölüm için herhangi bir sayfa sınırlaması yoktur.

Adım 5: Devletlerin Yazılı Yanıtlarının Sunulması

Hükümet tarafından destek talep edilmesi halinde STK'lar, ÜİHK'ları ve UNICEF Yazılı Yanıtların hazırlanmasına katkıda bulunabilir. Hükümet tarafından paylaşılan Yazılı Yanıtlar kamuoyuna duyurulur ve Komite'nin web sitesinde yayınlanır.³⁷ Alternatif raporda veya ön oturum esnasında daha önce dile getirilmemiş özellikle önemli olan bir hususun olması halinde, STK ve ÜİHK'lar Konu Listesine ilişkin kısa yorumlar hazırlayabilir ve bu yorumları, Genel Kurul oturumu öncesinde Child Rights Connect aracılığı ile Komite'ye sunabilir.

Devletlerin Yazılı Yanıtlarının gönderilmesini takiben, eğer mümkün ise, STK ve ÜİHK'ların Konu Listesi'ne ilişkin kendi yazılı yanıtlarını hazırlamaları tavsiye edilmektedir. Bu sayede, bir analiz yapmak ve eksik bilgileri tamamlamak mümkün olacaktır. Devletler, Yazılı Yanıtların Komite'ye sunulması için belirlenen son tarihe uymayabilir. Önemli bir gecikme olması halinde, Komite'nin Genel Kurul oturumundan önce bilgileri gözden geçirmesi için zaman yaratabilmek için her ihtimale karşı Konu Listesine ilişkin yanıtların gönderilmesi önerilmektedir.

Konu Listesine cevap olarak sunduğunuz gizli belgelerin tüm sayfalarına "GİZLİ" ibaresini eklemeyi unutmayınız.

³⁷ a.g.e.

Ön oturum ve genel kurul arasındaki zaman dilimi

Bu süre zarfında Devletler, genel kurul oturumuna katılacak olan resmi heyet üyelerinin seçimini yapmaktadır. Heyetin bileşimi, Komite ile başarılı bir diyalog yürütülmesinde ve ilerleyen dönemde Komite'nin Sonuç Gözlemlerinin takip edilebilmesinde son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Heyet, konu ile ilgili çeşitli devlet dairelerini ve kurumları temsil etmeli ve hem hükümet adına konuşma yetkisi olan üst düzey yetkilileri hem de ÇHS ve İhtiyari Protokollerin uygulamasına ilişkin daha doğrudan çalışmalar yürüten kişileri içermelidir.

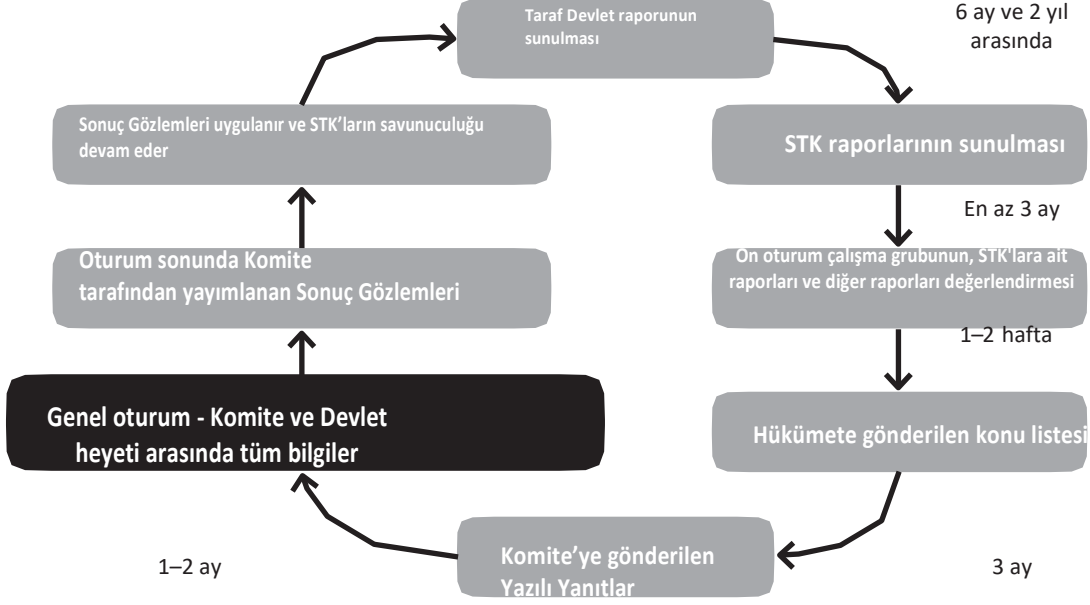
Ön oturum ve Genel Kurul oturumu arasında geçen süre zarfında, STK'lar ve UİHK'lar çalıştıkları ülkede nelerin mümkün olduğuna ilişkin değerlendirmelerine dayanarak aşağıda belirtilen faaliyetleri yürütebilirler:

- Genel kurul tarihlerinin ilgili Bakanlıklar ile teyit edilmesi ve üst düzey ve bilgi sahibi bir heyetin önemini vurgulanması.
- Çocukları etkileyen kritik sorunların ele alınması için STK ve UİHK'ların hükümet ile nasıl bir işbirliği içinde olacağını tartışmak üzere Genel Kurul oturumundan önce hükümet heyet üyeleri ve diğer kilit paydaşlar ile bir toplantı yapılması. Bu sayede STK ve UİHK'larının rolü netleştirilebilir ve Devlet raporunda yeterince önem atfedilmemiş olan önemli konuların pekiştirilmesi mümkün olabilir.
- Genel Kurul oturumuna katılan heyetten farklı olma ihtimali dikkate alınarak, Sonuç Gözlemlerini uygulamaktan sorumlu olan görevlilerin yanı sıra kilit hükümet dairelerinin ve kurumlarının önceden belirlenmesi.
- STK, UNICEF gibi BM Kuruluşları ve UİHK'ların, bir sonraki Genel Kurul oturumunu ve Sonuç Gözlemlerine ilişkin yaygınlaştırma ve takip stratejilerini tartışmak üzere bir araya gelmesi. Takip aşaması için daha geniş bir savunuculuk stratejisi hazırlamak için çocuklar da dahil olmak üzere diğer paydaşlarla görüşülmesi.
- Yaklaşan devlet gözden geçirme faaliyeti ve olası sonuçlarının yanı sıra STK, UİHK, çocuklar ve diğer paydaşlar tarafından Komite'ye sunulan tavsiyeler hakkında kamuoyu farkındalığı yaratmak adına basın toplantısı gibi halka açık bir etkinliğin düzenlenmesi.
- Bir Komite üyesinin, özellikle çocuklar başta olmak üzere, devlet dışı aktörlerle görüşmek üzere ülkeye davet edilmesi. Söz konusu Komite üyesinin müsaitliğinin öğrenilmesi için Komite Sekreteryası ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi.
- Toplantının web üzerinden canlı yayınlanmasına ilişkin hükümetin bütün düzeylerinde, sivil toplum arasında ve kamuoyunda farkındalık yaratılması.
- Medyanın Taraf Devlet raporuna ve uygun olması halinde alternatif raporlara erişiminin sağlanması ve Komite ile yapılan toplantıya ilişkin medyada haber akışının sağlanmasının teşvik edilmesi.
- Genel Kurul oturumu, çocuk hakları ile ilgili konularda halkın farkındalığının artırılması ve bu konuların tartışılması için iyi bir fırsattır.
- Genel kurul oturumuna gözlemci sıfatıyla katılacak olan STK, çocuk ve UİHK heyetinin yapısının tartışılması.
- Gerekli olması halinde, ön oturum esnasında ortaya çıkan hususların netleştirilmesi, cevapsız kalan soruların ve Konu Listesine ilişkin soruların yazılı olarak yanıtlanması, yazılı yanıtlara ilişkin yorumların sunulması veya ön oturumdan bu yana meydana gelen yeni önemli gelişmeler hakkında farkındalık yaratılması amacıyla Komite'ye ek bilgi sunulması. Sürecin bu aşamasında, tüm ek bilgiler kısa ve öz olmalıdır.

³⁸ BM ile resmi etkileşim olarak kabul edildiğinden, genellikle Dışişleri Bakanlığı temsilcileri toplantıya gönderilmektedir. Ancak, bir ülkede çocuk haklarının uygulanmasına ilişkin hususlar söz konusu olduğundan, iç işleri ile ilgilenen bakanlıklar genellikle daha çok katkı sunabilir.

Adım 6: Genel Oturum

6.1 Genel Prosedürler

Bir Devletin ÇHS veya entegre ÇHS ve İP raporu kapsamında incelenmesi bir tam gün içinde gerçekleşir. İlk OPAC (Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol) veya OPSC (Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol) raporunun incelenmesi için ek bir yarım gün (üç saatlik bir toplantı) eklenecektir.³⁹ ÇHS'yi onaylamamış bir Devlet için İP'lere ilişkin periyodik raporlar söz konusu olduğunda, her iki İP'nin gözden geçirilmesi için bir tam gün verilir.

ÇHS periyodik raporlarının Genel Kurul oturumu, toplantıların nasıl planlandığına bağlı olarak ya gece boyunca ya da iki saatlik öğle yemeği süresinde uzatılmış bir ara ile iki yarıya bölünür.

Hükümet heyeti, incelemenin başında kısa bir açılış konuşması yapmaya davet edilir, ardından Ülke Görev Gücü tarafından bir dizi soru sorulur. ÇHS'nin ilk 5 kümesi oturumun ilk yarısında tartışılır, ikinci 4 küme ile ilgili sorular uzun aradan hemen önce sorulur ve oturumun ikinci yarısında yanıtlanır. Ön oturumda olduğu gibi, Ülke Raportörleri veya Ülke Görev Gücü soruların sorulması sırasında liderlik görevini üstlenecektir.

Komite Başkanı, hükümet heyetinin sorulara yanıtlarını düzenlemesine zaman tanımak için oturumlar sırasında aralar verecektir. Bu, temalara göre yapılabilir ve heyet, Komitenin sorularına ve endişelerine herhangi bir sırayla yanıt verebilir. Komite üyeleri, hükümet konuşmacılarını takip soruları sormaları için gruplara ayırabilir ve bu da bunu interaktif bir diyalog haline getirebilir.

Genel oturum İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak yapılmaktadır ancak diğer üç BM dilinin (Rusça, Arapça ve Çince) söz konusu ülkeyle daha alakalı olması durumunda bu diller de kullanılır.

³⁹ OPAC ve OPSC kapsamında raporlama prosedürü hakkında daha fazla bilgi için STK Grubu yayınına bakınız: 'A Guide for Non-Governmental Organisations', web sitemizde veya istek üzerine basılı kopya olarak mevcuttur.

6.1.1 STK'lar ve ÜİHK'lar genel kurul toplantısına katılmalı mıdır?

STK'lar ve ÜİHK'lar, halka açık bir toplantı olan genel kurul toplantısına katılmayı değerlendirmelidir. Görüşme sırasında söz hakları olmamasına rağmen, hükümetle diyalogun kapsamlı bir resmini elde etmek için gözlemci olarak katılabilirler. Ayrıca takip eden savunuculuk faaliyetleri ve ortak faaliyetler için güçlü bir temel sağlayabileceğinden çocuk haklarının derinlemesine tartışıldığı bir ortamda hükümet temsilcileriyle buluşmak için bu durum çok önemli bir fırsat olabilir.

STK'lar veya ÜİHK'ların özellikle ön oturumdan bu yana Komiteye sunacakları güncel bir bilgileri varsa, Komite üyeleriyle genel oturum öncesinde veya sırasında gayri resmi olarak görüşmek mümkün olabilir. Komite, oturum sırasında STK'lar ile resmi olarak bir araya gelmez.

Tartışmanın özet kayıtları oluşturulsa da bunlar tartışmanın birebir kaydı yerine sürecin bir özetini içerir. Özet kayıtlar, oturumun ardından Fransızca veya İngilizce olarak sunulur.

NOT! Child Rights Connect, Child Rights Connect tarafından desteklenen STK'lara ve ÜİHK'lere gönderilen ve Ülke Raporları adı verilen toplantıların gayri resmi özetlerini hazırlamaktadır. Bu raporlar aynı zamanda Child Rights Connect web sitesinde de mevcuttur.⁴⁰

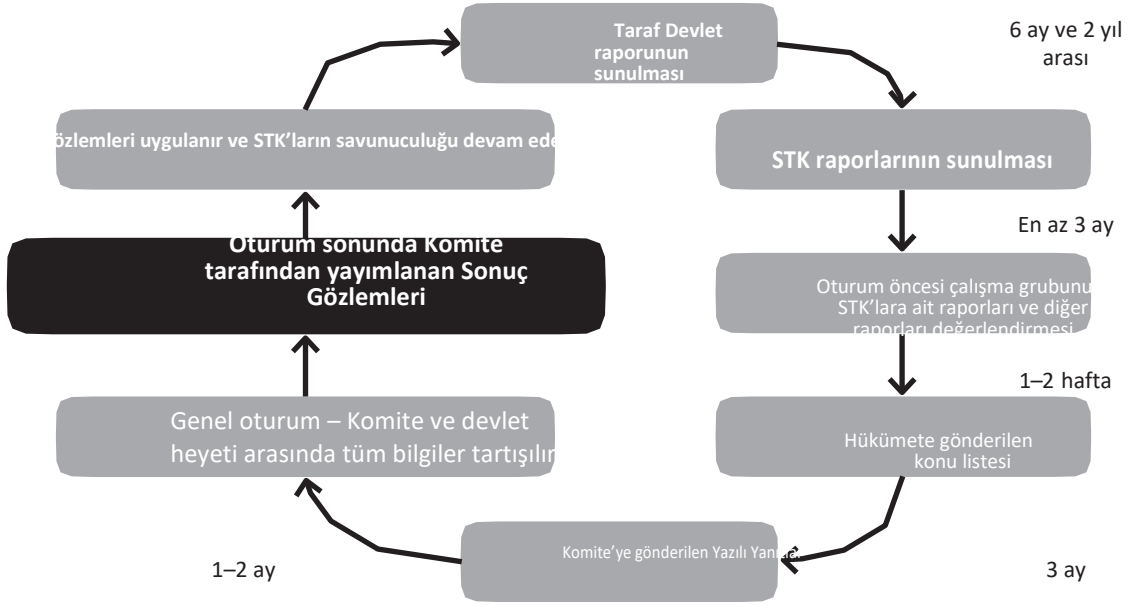
6.1.2 Web yayını

Kısa vadeli bir projenin parçası olarak, Child Rights Connect, Komite tarafından yapılan tüm kamuya açık Devlet incelemelerini web üzerinden yayımlamaktadır. Canlı yayınlar ve arşivlenmiş videolar www.treatybodywebcast.org adresinde mevcuttur. Web yayını, Komitenin Devletler hakkındaki incelemesine ilişkin farkındalığın artmasına yardımcı olmuştur ve canlı yayınlar, dünya çapındaki hükümet ve ÜİHK yetkililerinin yanı sıra STK'lar ve BM ülke ekipleri tarafından izlenmiştir. Arşivlenen videolar, Komitenin çalışmaları hakkında farkındalık artırma ve eğitim amacıyla veya Komitenin tavsiyelerini takip etmek amacıyla savunuculuk faaliyetleri için bir temel olarak kullanılabilir.

Web yayını hizmetleri, BM web sitesinde tutarlı kalite ve erişimi sağlamak için ileride OHCHR tarafından sağlanacaktır.

⁴⁰ Child Rights Connect tarafından hazırlanan her oturuma ait gayri resmi ülke raporları:
<http://www.childrightsconnect.org/index.php/publications-resources/crc#countrysum>

Adım 7: Sonuç Gözlemleri

Bir oturumun son gününde Komite, o oturum sırasında tüm Devletlere ilişkin gözden geçirilen Sonuç Gözlemlerini kabul eder. Bu Sonuç Gözlemleri; elde edilen ilerlemeye, endişe duyulan başlıca alanlara ve ÇHS ve İP'lerin Devletler tarafından uygulanmasına yönelik tavsiyelere işaret etmektedir. Sonuç Gözlemleri, oturumdan hemen sonra Komitenin web sitesinde sunulacak halka açık belgelerdir⁴¹ ve ayrıca hem Taraf Devlete hem de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na gönderilir.

NOT! Child Rights Connect, Child Rights Connect aracılığıyla Komiteye yazılı bilgi gönderen tüm STK'lara ve UIHK'lere Sonuç Gözlemlerini e-posta yoluyla gönderir.

7.1 Sonuç Gözlemlerinin Yapısı

Sonuç Gözlemlerinin ilk iki bölümü genel olarak kısa ve özdür, Devlet raporunun sunulması memnuniyetle karşılanır, hükümet heyeti ile diyalog takdir edilir ve ilgili yasaların, programların ve eylem planlarının benimsenip benimsenmediği belirtilir. Kalan bölümler endişe duyulan alanlara ve tavsiyelere odaklanmaktadır. Her bir endişeyi ilgili tavsiyeler takip eder.

ÇHS kapsamındaki Sonuç Gözlemleri, genellikle Raporlama rehberlerinin Devlet raporu için belirlediği kümelerle ayrılır:⁴² bunlar genel uygulama tedbirleri, çocuğun tanımı, Genel İlkeler, medeni haklar ve özgürlükler, çocuklara yönelik şiddet, aile ortamı ve alternatif bakım, engellilik, temel sağlık ve iyi olma hali, eğitim, boş zaman ve kültürel faaliyetler ve özel koruma önlemleridir.

⁴¹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

⁴² Bu rehber yazılırken, Komite çocuklara yönelik şiddet konusunda dokuzuncu bir küme geliştirmektedir ve Komite'nin Devletlere yönelik raporlama rehber ilkeleri buna göre güncellenecektir. Komite'nin Devletlere yönelik raporlama rehber ilkelerinin en son versiyonunu görmek için Komite'nin web sitesini ziyaret edin.

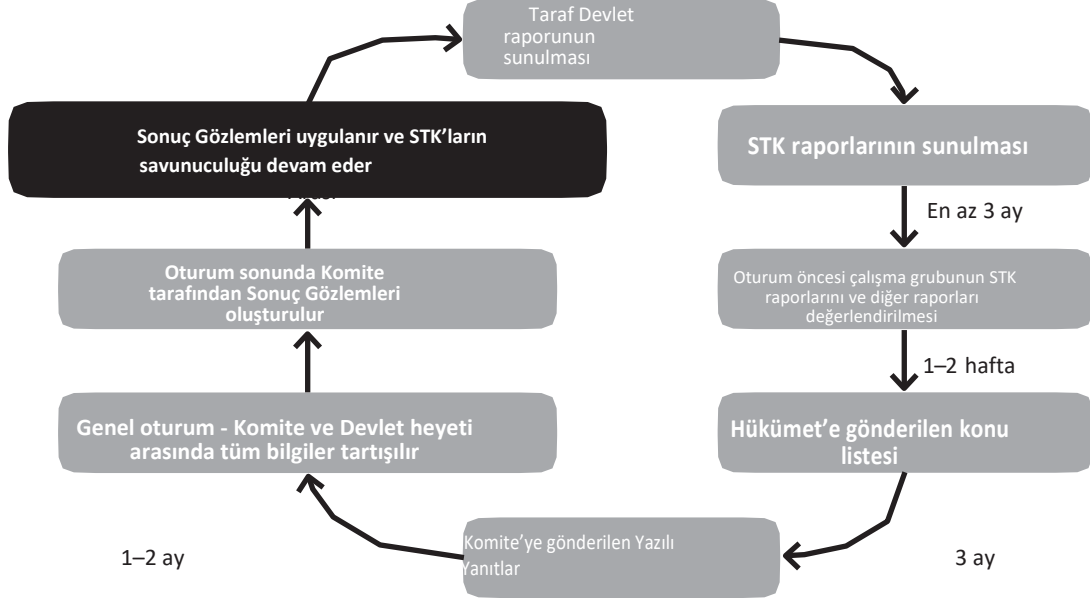
Her bir küme içinde, takip edilecek konunun daha iyi tanımlanması için alt başlıklar verilmiştir.

Diğer antlaşma organlarının bazılarının aksine, Sonuç Gözlemleri Devletlerden takip prosedürünün bir parçası olarak belirli noktalar hakkında ek bilgi sunmalarını talep etmemektedir. Bununla birlikte bir sonraki periyodik raporun sunulacağı tarihi belirtir.

Sonuç Gözlemleri başlangıçta Komitenin web sitesinde İngilizce olarak sunulur. Daha sonra oturumdan sonraki aylarda Fransızca ve İspanyolcaya tercüme edilir. Başka bir BM dili, yani Arapça, Çince veya Rusça bir Devlet için daha uygunsa, Sonuç Gözlemleri o dillere de tercüme edilir.

STK'lar ve UİHK'lar, incelemenin ivmesini sürdürmek ve süreç hakkında farkındalık yaratmak için Devleti, Sonuç Gözlemlerini oturumdan sonra ulusal dile (dillere) tercüme etmeye ve bunları yaygınlaştırmaya teşvik edebilir. STK'lar ve UİHK'lar ayrıca Sonuç Gözlemlerini ulusal dillere tercüme edebilir ve çocuklar da dahil olmak üzere daha geniş bir izleyici kitlesinin erişebileceği basitleştirilmiş versiyonlar hazırlayabilir.

Adım 8: Sonuç Gözlemlerinin Takibi

Komite, belirli tavsiyelerin uygulanmasının periyodik değerlendirmesini sağlayacak resmi bir takip prosedürüne sahip değildir. Her periyodik incelemede Komite, önceki Sonuç Gözlemlerini dikkate alır ve bunları Devlet raporunda ayrıntılı olarak açıklanan ilerleme ile karşılaştırır.

Sonuç Gözlemleri, Devletlerin ÇHS'ye uyumunu nasıl geliştirebileceklerine dair tavsiyeler ortaya koymaktadır. STK'lar, UİHK'lar ve ulusal düzeyde çalışan diğer kişiler için Sonuç Gözlemlerinin takibi, uzun vadeli savunuculuk hedeflerini güçlendirmek ve çocuk hakları gündemini ileriye taşımak için bir araç olarak kullanılarak, devam eden savunuculuk faaliyetlerine entegre edilebilir. Bu nedenle, raporlama sürecine dahil olmamış ancak Sonuç Gözlemlerinin takibinde yardımcı olabilecek diğer ortakları göz önünde bulundurmamak önemlidir. Bunlar; medyayı, belirli bir konuyla ilgilenen meslek örgütlerini, milletvekillerini, din veya topluluk liderlerini, ebeveyn veya aile örgütlerini, politikacıları ve kanun yapıcıları içerebilir.

Ulusal düzeyde Komite, tavsiyelerinin Devlet tarafından uygulanmasını sağlamak için bağımsız ulusal izleme mekanizmalarına bel bağlar. Devletler, ÇHS ve İP'lerin uygulanmasından sorumlu olsalar da STK'lar ve UİHK'lar, Devletin yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak için Sonuç Gözlemlerinin uygulanmasını düzenli olarak izlemeli ve değerlendirmelidir.

8.1 Veri toplama

STK'lar ve UİHK'lar, ÇHS ve İP'lerin uygulanmasını etkin bir şekilde izlemek için ayrıştırılmış veri ve bilgileri tutarlı bir şekilde toplamalı ve analiz etmelidir. Bu, araştırma yaparak, göstergeler ve ölçütler geliştirerek ve çocuk hakları ihlalleri hakkında bilgi toplayarak yapılabilir. Veri toplama ve analiz; STK'ların ve UİHK'ların hangi mevzuatın, politikanın ve uygulamanın ÇHS ve İP'ler ile ne ölçüde uyumlu olduğunu belirlemelerine olanak tanır. Ayrıca zayıflıkların tespit edilmesine ve ulusal düzeyde durumu iyileştirmek için neler yapılabileceğine dair tavsiyelerde bulunulmasına fırsat sağlar.

Veri toplama, çocukların kendileri de dahil olmak üzere mümkün olan en geniş bilgi, uzmanlık ve deneyim kaynaklarına dayanabilir.

Veriler; görüşmeler, gözlemler, ilgili belgelerin toplanması, fotoğraf ve diğer kayıt cihazlarının kullanılması, adli tıp muayenesi, anketler veya bunların herhangi bir kombinasyonu dahil olmak üzere çeşitli yollarla elde edilebilir.⁴³

Mümkünse, STK'lar ve UİHK'lar ulusal veri toplama sistemlerinin geliştirilmesinde Devlet ile yakın bir şekilde çalışabilirler. Devletleri göstergeler geliştirmeye ve ayrıştırılmış bir veri toplama sistemi uygulamaya teşvik edebilirler. İlerlemeyi izlemek için veriler düzenli olarak toplanmalı ve analiz edilmelidir.

8.2 Hükümet ile çalışma

Ulusal bağlama göre, STK'lar ve UİHK'lar hükümeti Komitenin tavsiyelerine uymaya teşvik edebilir. Sonuç Gözlemlerini ve bunları uygulamak için atılabilecek adımları tartışmak için hükümet yetkililerinin yanı sıra UNICEF, diğer ilgili BM kuruluşları ve çocuklarla da görüşebilirler. STK'lar ve UİHK'lar ayrıca Komitenin tavsiyelerini uygulamak için mevzuatın ayrıntılandırılmasında, politika geliştirilmesinde ve uygulanacak stratejiler konusunda hükümetle birlikte çalışmayı teklif edebilir.

Hükümet ile Komite arasındaki görüşmelerde alternatif raporlardan elde edilen bilgiler kullanılmış olabilir, bu da endişe verici konuların ek bir kanal aracılığıyla hükümetin dikkatine sunulmasına olanak tanır. Ayrıca alternatif rapordaki tavsiyeler Komitenin Sonuç Gözlemlerine yansıtılabilir. Komite, STK'lara ve UİHK'lare benzer tavsiyelerde bulunursa, Sonuç Gözlemleri, ele alınması gereken öncelikli konuları savunan STK'lara ve UİHK'lare güç vermek için benzersiz bir araç haline gelebilir.

8.3 Komite Üyelerinin Ziyaretleri

STK'lar ve UİHK'lar, Komite'nin tavsiyelerine uymak için atılacak adımları görüşmek üzere hükümet yetkilileri, STK'lar, UİHK'lar, çocuklar ve diğer paydaşlarla görüşmeleri için Komite üyelerini saha ziyareti yapmaya davet edebilir. Bu ziyaretler resmi olabilir ve Taraf Devlet tarafından yapılan bir davete cevaben olabilir. Takip ile bağlantılı olduklarında, hükümet, OHCHR, UNICEF, STK'lar veya UİHK'lar tarafından organize edilebilir ve tavsiyelerin uygulanmasına destek sağlamak için Taraf Devlet raporunun değerlendirilmesinin ardından gerçekleştirilebilir.⁴⁴ Bazı durumlarda, birden fazla antlaşma organının üyeleri aynı anda bir ülkeye ziyaret düzenleyebilir. Komite üyeleri, hükümetin resmi davetini içermeyen gayri resmi ziyaretler de yapabilir.

Komite üyelerinin ülke ziyaretleri yapacak bütçeleri olmadığına dikkat etmek önemlidir. Bu nedenle, bir ülkeyi ziyaret etmeye yönelik herhangi bir davet, ziyaret için fon sağlama teklifini içermelidir.

8.4 Araçlar ve Rehberler

STK'lar ve UİHK'lar izleme sürecini desteklemek için araçlar ve rehberler geliştirebilir. Taraf Devlet raporunun, alternatif raporların ve Sonuç Gözlemlerinin ulusal ve yerel dillere tercüme edilmesi ve erişilebilir formatlarda sunulması, ilerlemeyi izlemek için temel bilgi ve araçların farklı paydaşlar tarafından kullanılabilmesini sağlamanın bir yoludur. Sonuç Gözlemleri; bloglar, podcast'ler ve filmler yapılması da dahil olmak üzere, bunlar üzerinden raporlama sürecine dahil olanların yanı sıra daha büyük çocuk hakları topluluğuna geniş çapta dağıtılmalıdır.

⁴³ Guzman, Manuel and Verstappen, Bert, *What is Monitoring?*, HURIDOCs, 2003, <http://www.huridocs.org/wp-content/uploads/2010/08/whatismonitoring-eng.pdf>

⁴⁴ İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Taraf Devletlerin Raporlama Sürecine İlişkin İnsan Hakları Antlaşma Organlarının Çalışma Yöntemleri hakkında Rapor, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından Onaylanan Ülke Ziyaretleri Rehberi, Ek HRI/MC/2005/4, 2005 http://www.bayefsky.com/methods/hri_mc_2005_4.pdf

STK'lar ve ÜHK'lar, Sonuç Gözlemlerinin takibinin bir parçası olarak, belirli bir konu hakkında veri veya bilgi eksikliğinin olduğu alanlarda daha ileri çalışma alanlarına temel olarak araştırma faaliyetleri yürütebilirler. Yıllık veya iki yılda bir ilerleme raporları üretilebilir ve Sonuç Gözlemlerinden öncelikli temalar üzerine kampanyalar başlatılabilir. Bu araçlar ve rehberler, ÇHS ve İP'lerin ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamanın önemi hakkında paydaşlar arasında daha iyi bir anlayışa katkıda bulunmaya yardımcı olur ve eğitim ve kapasite oluşturmanın temelini oluşturur.

8.4.1 Vaka Çalışmaları

Raporlama döngüsü boyunca ulusal, bölgesel ve uluslararası STK'larla yakın işbirliği içinde çalışan Child Rights Connect, dünya çapında yürütülen takip faaliyetlerinin iyi örneklerine benzersiz bir genel bakış sunar. İyi uygulamaları teşvik etmek ve Sonuç Gözlemlerinde yer alan tavsiyelerin somut faaliyetlere nasıl dönüştürüldüğüne dair örnekleri paylaşmak için Child Rights Connect, vaka çalışmalarını toplar ve bunları aşağıdaki web sitesinde yayımlar:

[http:// www.childrightsconnect.org/index.php/publications-resources/crc](http://www.childrightsconnect.org/index.php/publications-resources/crc)

STK'ların üstlenebileceği bazı faaliyet örnekleri şunları içerir:

- ☑ ÇHS ve İP'lerin onaylanmasını teşvik etmek,
- ☑ İlgili durumlarda, ÇHS ve İP'lere yönelik tüm çekincelerin gözden geçirilmesi ve geri çekilmesi için savunuculuk yapmak,
- ☑ Farkındalık faaliyetleri, halk kampanyaları ve eğitim programları yürütmek,
- ☑ Ulusal düzeyde savunuculuğa devam eden çocuk katılımının bir parçası olarak kendi takip faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için çocukları desteklemek,
- ☑ Sonuç Gözlemlerinin ve tavsiyelerin savunuculuk ve program faaliyetlerine dahil edilmesini tartışmak için UNICEF'le irtibata geçmez,
- ☑ ÇHS ve İP'lere uyum için mevcut ve taslak mevzuatı incelemek,
- ☑ Çocuk haklarının uygulanması için doğrudan veya dolaylı olarak ne kadar bütçe tahsis edildiğini belirlemek için hükümetin her düzeyinde bir bütçe analizi yapmak,⁴⁵
- ☑ Özellikle bu sorunlar de ihmal ediliyor veya yeni ortaya çıkıyorsa endişe yaratan konularda çalışmalar yapmak,
- ☑ Çocukların durumu hakkında düzenli raporlar hazırlamak,
- ☑ Medyayı, kamuoyunu tartmak ve çocuk hakları konusunda farkındalığı teşvik etmek için kullanmak,
- ☑ Örneğin bir koalisyon içinde, Komitenin belirli önerilerine odaklanabilecek tematik STK grupları oluşturmak.⁴⁶

⁴⁵ Örneğin bakınız: *The African Report on Child Well-Being 2011: Budgeting for Children*
<http://www.africanchildforum.org/africanreport/>

⁴⁶ *Networking for Children's Rights: A Guide for NGOs*, NGO Group for the Convention on the Rights of the Child, 2001
<http://www.crin.org/docs/resources/publications/NGOCRC-a-guide-for-NGOs.pdf>

Sonuç

Komitenin raporlama döngüsünü STK ve ÜHK'ların devam eden savunuculuğuna veya izleme stratejilerine entegre etmek; çocukların insan haklarının ulusal düzeyde ilerlemesini desteklemek için uluslararası insan hakları sisteminin etkisinden yararlanmanın birçok yolundan biridir. Child Rights Connect, çocukların sorunlarını diğer uluslararası insan hakları mekanizmalarından önce gündeme getirmek için diğer olası giriş noktalarının nasıl belirleneceğini açıklayan araçlar ve yayınlar sağlar. Bu konuda bize daha fazla soru sormak ve bir bütün olarak uluslararası insan hakları sistemiyle etkili bir şekilde nasıl etkileşimde bulunulacağına dair iyi uygulama örnekleri için Child Rights Connect ile iletişime geçin.

Daha fazla soru sormak ve alternatif raporlama, Sonuç Gözlemlerinin takibi ve STK'lar ve ÜHK'lar tarafından yürütülen diğer etkinlikler hakkında bize bilgi vermek için Child Rights Connect ile iletişime geçin. Bu rehberin, raporlama döngüsünün kapsamlı bir tanımını ve Komite ile nasıl etkili bir şekilde etkileşimde bulunulacağına dair bilgi sağladığını umuyoruz. Döngünün her aşaması eşit öneme sahiptir ancak bazı aşamalar diğerlerinden daha fazla zaman ve kaynak gerektirecektir. Ülkeniz raporlama döngüsünün hangi aşamasında olursa olsun teknik yardım sağlamak için doğrudan temas halinde olmaktan mutluluk duyarız.

Kaynakça

BM Belgeleri

Çocuk Hakları Sözleşmesi

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>

Çocuk Haklarına Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx>

Çocuk Haklarına Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili

İhtiyari Protokol <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx>

ÇHS'nin onaylanma, çekince ve beyanları ile ilgili bilgiler şu adreste bulunabilir:

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 44. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca Taraf Devletler tarafından sunulacak ilk raporların şekli ve içeriğine ilişkin Genel İlkeler

http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/Guidelines_initial_reports_CRC.pdf

Birleşmiş Milletler, Uluslararası insan hakları sözleşmelerine taraf devletlerce sunulacak raporların şekli ve içeriğine ilişkin rehberlerin derlemesi, 2009 (HRI/GEN/2/Rev6)

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/icm-mc/docs/9th/HRI-GE-2-Rev6.doc>

Ortak Temel Belgeye göre Uyumlaştırılmış ÇHS Anlaşmasına Özgü Raporlama Rehber ilkeleri

http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/treaty_specific_guidelines_2010.doc

OPAC'in onaylanmaları, çekinceleri ve beyanları ile ilgili bilgiler şu adreste bulunabilir:

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&lang=en

Çocuk Haklarına Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol'ün 8. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Taraf Devletler tarafından sunulacak ilk raporlara ilişkin Revize edilmiş Rehber İlkeler

http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.OPAC.2_en.pdf

OPSC'nin onaylanmaları, çekinceleri ve beyanları ile ilgili bilgiler şu adreste bulunabilir:

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en

Çocuk Haklarına Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün 12. maddesinin 1. Fıkrası uyarınca Taraf Devletler tarafından sunulacak ilk raporlara ilişkin Gözden Geçirilmiş Rehber İlkeler

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?key=92g0+9FnI5fX/ePqHxWOBLX2P5GEb99twsPrh/K2aa8ca+rWNDc4HydXFyv8hk_nx&Lang=en

Taraf devletlerin raporları, özet kayıtları ve sonuç gözlemleri şu adreste bulunabilir:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/SessionsList.aspx?Treaty=CRC

Çocuk Hakları Sözleşmesi için Uygulama El Kitabı, Üçüncü Baskı, UNICEF, 2007 (elektronik olarak mevcut değildir)

Çocuk Hakları Sözleşmesi Uygulama El Kitabı, Uygulama Kontrol Listeleri, UNICEF, 2007
<http://www.unicef.org/crc/files/Implementation%20Checklists.pdf>

ÇHS Raporlama Sürecine İlişkin Rehberler ve Araçlar

OPSC ve OPAC hakkında raporlama: Sivil Toplum Kuruluşları için bir rehber, Çocuk Hakları Sözleşmesi için STK Grubu, 2010
http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/Guide_OP_EN_web.pdf

Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün uygulanmasına ilişkin BM Çocuk Hakları Komitesi'ne rapor veren STK'lar için Rehber, Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu, 2006 http://www.crin.org/docs/FileManager/NGOGroup/OPSC_Guide_for_NGOs.pdf

Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol Rehberi, Çocuk Asker Kullanımını Durdurma Koalisyonu ve UNICEF, 2003
http://www.unicef.org/publications/files/option_protocol_conflict.pdf

Çocuğa Karşı Şiddet Raporlaması: BM Çocuk Hakları Komitesi'ne rapor veren Sivil Toplum Kuruluşları için Tematik Bir Rehber, Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu, 2007
http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/NGO_Guidelines_reporting_VAC_to_CRC_2008.pdf

Çocuk Haklarına Sözleşmesi'nin Uygulanmasının İzlenmesi için Sonuç Gözlemlerinin Kullanımı, Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu, 2005
<http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/WPConcludingObs.pdf>

Ulusal Çocuk Hakları Koalisyonları Profili: Çocuk Hakları Sözleşmesi için STK Grubu Ulusal Çocuk Hakları Koalisyonları Araştırması Bulguları, Çocuk Hakları Sözleşmesi STK Grubu, 2004
http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/CRIN-NGOCRC_WP1_en.pdf

Çocuk Hakları Ağı Oluşturulması: STK'lar için Rehber, Çocuk Hakları Sözleşmesi için STK Grubu, 2001
<http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/NGOCRC-a-guide-for-NGOs.pdf>
Çocuk Hakları Komitesine sunulmuş STK raporlarına şu adresten ulaşılabilir:
<http://www.crin.org/Alternative-reports/index.asp>

Çocuk Katılımına İlişkin Rehberler ve Araçlar

Çocuk Hakları Komitesi, Genel Görüş No. 12, Çocuğun Dinlenilme Hakkı, 2009
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.doc>

ÇHS Raporlama Cep Rehberim, ÇHS STK Grubu, 2011 http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/My_pocket_guide_to_CRC_reporting_WEB_English.pdf

Çocuklarla birlikte - çocuklar için: ÇHS raporlamasında çocuklara eşlik eden sivil toplum kuruluşları için bir rehber, ÇHS STK Grubu, 2011 http://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2013/10/With_Children_For_Children_WEB_english.pdf

Değişim temsilcileri olarak çocuklar: Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ilişkin periyodik raporlamalarda çocuk katılımı için rehber, Dünya Vizyonu, 2008

http://www.crin.org/docs/Guidelines_for_Child_Participation_in_CRC_Reporting.pdf

Çocuklara Danışma için Asgari Standartlar, Çocukların Katılımına İlişkin Kurumlar Arası Çalışma Grubu, 2007

<http://plan-international.org/files/global/publications/participation/ministandards.pdf>

İstişarelere Çocukların Katılımına İlişkin Operasyon El Kitabı, Çocukların Katılımına İlişkin Kurumlar Arası Çalışma Grubu, 2007

<http://plan-international.org/files/global/publications/participation/operationsmanual2.pdf>

Çocuklara danışmak mı istiyorsunuz? İyi uygulama rehberi, Çocukları Kurtarın, 2003

http://www.savethechildren.net/alliance/resources/childconsult_toolkit_final.pdf

Child Rights Connect 1
rue de Varembé 1202
Geneva Switzerland

Tel: +41(0)22 740 4730

Fax: +41(0)22 740 4683

secretariat@childrightsconnect.org

www.childrightsconnect.org

